

Pedagogisk ledning - Hagalund skola

DELAKTIGHET

Kriterium A 1: Verksamheten är organiserad så att alla barn, studerande och personal ges möjlighet att aktivt delta i arbetet för hållbar utveckling.

Hur har ni arbetat för att uppfylla det kriteriet?

Skolans organisation har vuxit fram kontinuerligt under många år. På varje nivå och i alla delar av organisationen finns arbete för hållbar utveckling med på agendan. Hagalundsskolan i Dalby är en F-6 skola och tillhör Hagalunds ansvarsområde tillsammans med Hagens förskola, Torna Hällestadsskola och förskola och dagbarnvårdarna i Dalby. Hagalundsskolan har cirka 220 elever som arbetar i åldershomogena grupper vilka leds av ett arbetslag av pedagoger. Under delar av veckan arbetar de i åldersblandade grupper. Detta beskrivs närmare på annat ställe.

Verksamheten leds av en rektor (Carina Olsson) och två biträdande rektorer (Lisbeth Larsson och Ragnhild Holmgren). Till sig har de också knutit en arbetslagsledargrupp. Personalen ingår i sin tur i olika grupper för att tillgodose olika områden av skolornas verksamhet: Miljö- och friskvårdsgrupp, antimobbingsgrupp, ATAD-grupp, krisgrupp, kultur -och biblioteksgrupp, elevvårdsteam och serviceteam och IKT-grupp. Dessa grupper träffas regelbundet.

Två gånger per termin träffas hela personalgruppen F-6 för att dryfta gemensamma angelägenheter.

En gång i månaden har vi arbetsplatsträff där var och en representerar sig själv och beslut tas för att utveckla verksamheten. Varje vecka träffas personalen i temakonferenser.

Varje arbetslag planerar tillsammans var vecka.

Personalen som arbetar med år F-3 träffas en kväll i månaden för att alla pedagoger som arbetar med de yngre barnen skall få möjlighet att reflektera och planera tillsammans. Elevernas inflytande värderas högt och eleverna i år 6 är representerade i skolkonferensen. På klassnivå finns klassråd och kompisamtal. Varje klass har representanter i skolans trivselsråd som har vuxenstöd och där även rektor ingår. Eleverna i år 6 fungerar som kamratstödare. De får utbildning under våren i år 5. Kamratstödarna har regelbundet samtal med någon vuxen.

Varje läsår anordnas lekdagar och vänskapsdagar i syfte att motarbeta kränkande särbehandling. Eleverna lär sig gamla och nya lekar av varandra och av de vuxna. Vi har ett ständigt pågående värdegrundsarbete. Den senaste värdegrunden "Hjerta" arbetades fram under höstterminen 2005 med delaktighet av samtliga elever, föräldrar och vuxna, i samband med det tema vi då hade, som var "Sagokungen, en ensam fågel" (HC Andersen).

Rörelse förekommer på schemat varje dag. De dagar vi inte har idrott aktiveras eleverna fysiskt på något annat sätt.

Varje klass i F-3 har en utedag i veckan då de arbetar utomhus och de äldre eleverna beger sig ut på heldagsvandringar minst fyra dagar per läsår.

Skolan har de fem senaste åren utvecklat ett Bifrostinspirerat arbetssätt som innebär att vi arbetar tematiskt och ämnesövergripande. En närmare beskrivning finns under kriterierna för pedagogiskt arbete. Eleverna har ett starkt inflytande på själva läroprocessen. Detta beskrivs under rubriken pedagogiskt arbete.

Vad har fungerat bra och vad kan utvecklas?

Mycket fungerar bra men allt arbete kan naturligtvis utvecklas. Vi känner att vi är en lärande och reflekterande organisation som hela tiden strävar efter att bli bättre. Vi är särskilt nöjda med hur den senaste värdegrunden växte fram i direkt anslutning till det tema vi då hade och att just detta arbete engagerade alla elever, samtlig personal och flertalet föräldrar. När vi arbetar utomhus på våra utedagar får alla elever en kontinuerlig kontakt med naturen. Detta lägger en god grund för fortsatt arbete med hållbar utveckling. Det tycker vi också är bra. Arbetet med kamratstödare fungerar också mycket bra. Vi skulle vilja utveckla rutinerna kring skolans trivselsråd och funderar just nu över detta.

PERSONAL

Kriterium A 2: Rutiner finns för hur ny personal informeras och involveras i arbetet för en hållbar utveckling.

Hur har ni arbetat för att uppfylla det kriteriet?

Skolområdet heter Barn och Skolnämnd Lund Öster (BSN Lund Öster). Samtliga nyanställda inbjuds av skolchefen till en informationsträff. Utöver det finns en policy för introduktion för nyanställda inom ansvarsområdet där arbete för hållbar utveckling är en av punkterna. Redan vid anställningsintervjun tas detta upp.

Varje nyanställd får möjlighet att se filmerna om Bifrostpedagogiken och läsa boken "Möjligheternas barn i möjligheternas skola". Samtliga handlingsplaner och policydokument som är aktuella för vår skola är samlade i en pärm som är tillgänglig för de nyanställda. Arbetslaget svarar sedan för att fungera som mentorer för nya kollegor.

Vad har fungerat bra och vad kan utvecklas?

Det sätt som vi introducerar nyanställda pedagoger på fungerar bra. Vi känner att vi behöver bli ännu bättre på att skapa ett introduktionspaket som också tar ställning till just dessa kollegors kompetens. Vi behöver ställa frågan: Vad kan dessa kollegor tillföra verksamheten?

KOMPETENSUTVECKLING

Kriterium 3: Personalen får den kompetensutveckling som behövs för att kunna delta i arbetet för hållbar utveckling.

Hur har ni arbetat för att uppfylla det kriteriet?

Vårt sätt att arbeta har vuxit fram under de senaste sex åren. På personalens initiativ startades höstterminen 2001 en studiecirkel. Lärarpersonalen såg filmer och läste litteratur om Bifrostinspirerat arbetssätt. All pedagogisk personal gjorde också studiebesök på Bifrostskolan i Herning på Jylland. Hela skolan deltog sedan i ett tre veckor långt försöksprojekt. Det temat kallade vi "Framtidens skola". På denna grund startade vi sedan det arbetssätt som nu råder på skolan och som beskrivs längre fram.

Studiecirkel för kompetenshöjning av personalen har sedan också använts som arbetsform. I Lunds kommun finns en uppsökande Naturskola som är en resurs för hela kommunen. Den har vi flitigt samarbetat med för att få in arbetet för hållbar utveckling som en naturlig ingrediens i våra teman.

BSN Lund Öster har en resurs bestående av fyra didaktiker. Denna grupp arbetar just nu med handledning av flertalet pedagoger på skolan med ett genusprojekt i syfte att stärka jämställdhetsarbetet med eleverna på skolan. Metoderna de använder bygger på didaktisk analys och handledning. Genom Lunds skolors resursteam handleds personal som i sina klasser har autistiska barn. Specialpedagogerna på skolan handleder sina kollegor kring barn med behov av särskilt stöd. På skolan finns också en logoped som handleder personal som har elever med språkstörningar i sina klasser.

Rektorsgruppen för hela Dalby har medvetet satsat på kompetensutveckling för all personal med fokus på "Hälsöfrämjande skola". Inför varje nytt tema tar arbetslagsledargruppen i samråd med personal och ledning ställning till vilken kompetensutveckling som behövs för att kunna bedriva arbetet med varje nytt tema. Sålunda förekommer alltid varje läsår framåtsyftande kompetensutvecklingsdagar. Varje år har vi utvärdering av det gångna läsåret i ambitionen att hela tiden bli bättre. Likaså har kök, städ och vaktmästeri ett långt gängat arbete med egenkontroll.

Vad har fungerat bra och vad kan utvecklas?

Den kompetensutveckling som sker närmast verksamheten känner vi har den bästa effekten för att lärandet fördjupas hos de vuxna på skolan. De frågor som väcks inom personalgruppen får vi möjlighet att reflektera över och söka teoretiska förankringar för. Där är vi själva de bästa verktygen. Tillsammans med naturskolans personal, didaktikerna och andra specialister kan vi sedan fördjupa dessa diskussioner. Handledning av personal har tillfört oss mycket.

Vi skulle vilja utveckla nätverk med andra skolor som har ett arbetssätt liknande vårt.

SAMVERKAN MED OMVÄRLDEN

Kriterium 4: Verksamheten informerar och delar med sig av sina erfarenheter av arbetet för en hållbar utveckling och samarbetar med andra verksamheter och aktörer utanför verksamheten.

Hur har ni arbetat för att uppfylla kriteriet?

Den största och viktigaste gruppen som vi vill dela med oss av vårt arbete till är föräldrarna. Dessa får kontinuerligt ett informationsblad från klassläraren där de kan ta del av hur arbetet framskrider.

De inbjuds varje läsår att delta i en studiecirkel kring vårt arbetssätt på skolan. Dessa har varit mycket uppskattade.

Föräldrarna inbjuds också till utställningar och redovisningskvällar av våra teman. Fritidshemmen inbjuder regelbundet till öppet hus. Genom föräldramötet, föräldrarådet och skolkonferensen erbjuds de också till ett mera direkt inflytande på verksamheten.

Vi samarbetar med Hagens förskola och Torna Hällestads skola kring våra teman. Vi arbetar på att skapa ännu bättre rutiner med närliggande skolor och förskolor när det blir dags för elever att byta skola.

Varje termin tar vi emot studiebesök från andra skolor för att dela med oss av vårt arbetssätt och lärare från vår skola har haft utbildningskvällar på andra skolor runt om i Skåne. Inom BSN Lund Öster har vi ett nätverk där olika personalgrupper träffas en gång om året för att dela erfarenheter.

Information om Bifrostarbetet finns på skolans hemsida och vi ordnar utställningar på byns bibliotek. Tillsammans med kyrkans organist har vi ett samarbete vi kallar "Sång på gång" för de yngre eleverna.

Likaså vill vi uppmärksamma det goda samarbetet vi har med Naturskolan i Lund.

Innevarande termin arbetar vi tillsammans med Idea Futura kring entreprenörskap i skolan.

Vad har fungerat bra och vad kan utvecklas?

Föräldrakontakten behöver hela tiden utvecklas och förändras. De studiecirkel vi haft för föräldrarna om vårt arbetssätt har rönt stor uppskattning. Ändå skulle vi vilja att föräldrarna fanns med som naturliga inslag i det dagliga arbetet i ännu större utsträckning än som nu sker. Studiebesöken på vår skola har syftat till att ge kollegor på andra skolor inspiration till att söka nya utvecklingsvägar på sina skolor. Vi vill fördjupa samarbetet med våra egna närliggande verksamheter, Hagens förskola och Torna Hällestads skola men även med Nyvångsskolan där år 7-9 finns. Detta behövs för att ge eleverna och oss själva ett fördjupat 1-16 perspektiv.

MÅLUPPFYLLELSE

Kriterium 5: En samlad analys görs årligen av måluppfyllelsen i de nationella styrdokumentet kring frågor som rör lärande för

hållbar utveckling och åtgärder för utveckling formuleras om målen inte har uppnåtts.

I vilken grad har ni uppnått målen?

Förutom de nationella målen har Lunds kommun en skolplan som vidareutvecklar och fördjupar hur de nationella målen skall omsättas just i Lunds kommun. Barn och Skolnämnd Lund Öster föreskriver vilka målområden som varje skola skall fördjupa sig i vad det gäller kvalitetsredovisningen årligen. Lunds kommun har också för kommunen gemensamma utvärderingsuppdrag. 2006 var det Kunskap, lärande och färdigheter.

I slutet av varje terminstema sker en samlad utvärdering av temat av eleverna och av personalen. I slutet av varje läsår sker en utvärdering av hela läsåret. I vår temadokumentation redovisas resultaten av målpåfyllelsen för temat.

Hagalundskolan har också valt att bryta ner de nationella målen för eleverna i kravkriterier för varje ämne. Dessa används som underlag vid utvecklingssamtal tillsammans med elever och föräldrar för att synliggöra i vilken grad eleven har uppnått målen eller ej.

Särskild uppmärksamhet kan riktas mot rubrikerna: Inflytande över lärande, Miljö och hälsa, Värdegrunden och Kunskap, lärande och färdigheter.

På hemsidan kan man också läsa om: Kravnivåer, Värdegrunden och handlingsplaner och andra dokument.

Vi ber er fästa särskild vikt här vid: Arbetsplan för bifrostinspirerat arbetssätt. Den refererar vi till under rubriken pedagogiskt arbete.

Vi känner att vi successivt och framgångsrikt integrerar, uppnår och årligen analyserar målen för hållbar utveckling. I de fall detta inte görs vidtager vi åtgärder.

Vilka åtgärder för utveckling har ni formulerat?

I dagsläget arbetar vi med flera åtgärder. Här är några exempel. Vi kommer att under en period under vårterminen 07 knyta en dramapedagog till oss för att denne tillsammans med elever och personal skall arbeta med övningar som fördjupar arbetet med genusfrågor.

Skolområdets didaktiker fortsätter sitt genusarbete tillsammans med pedagogerna på skolan. Det skall summeras den 9 maj 2007.

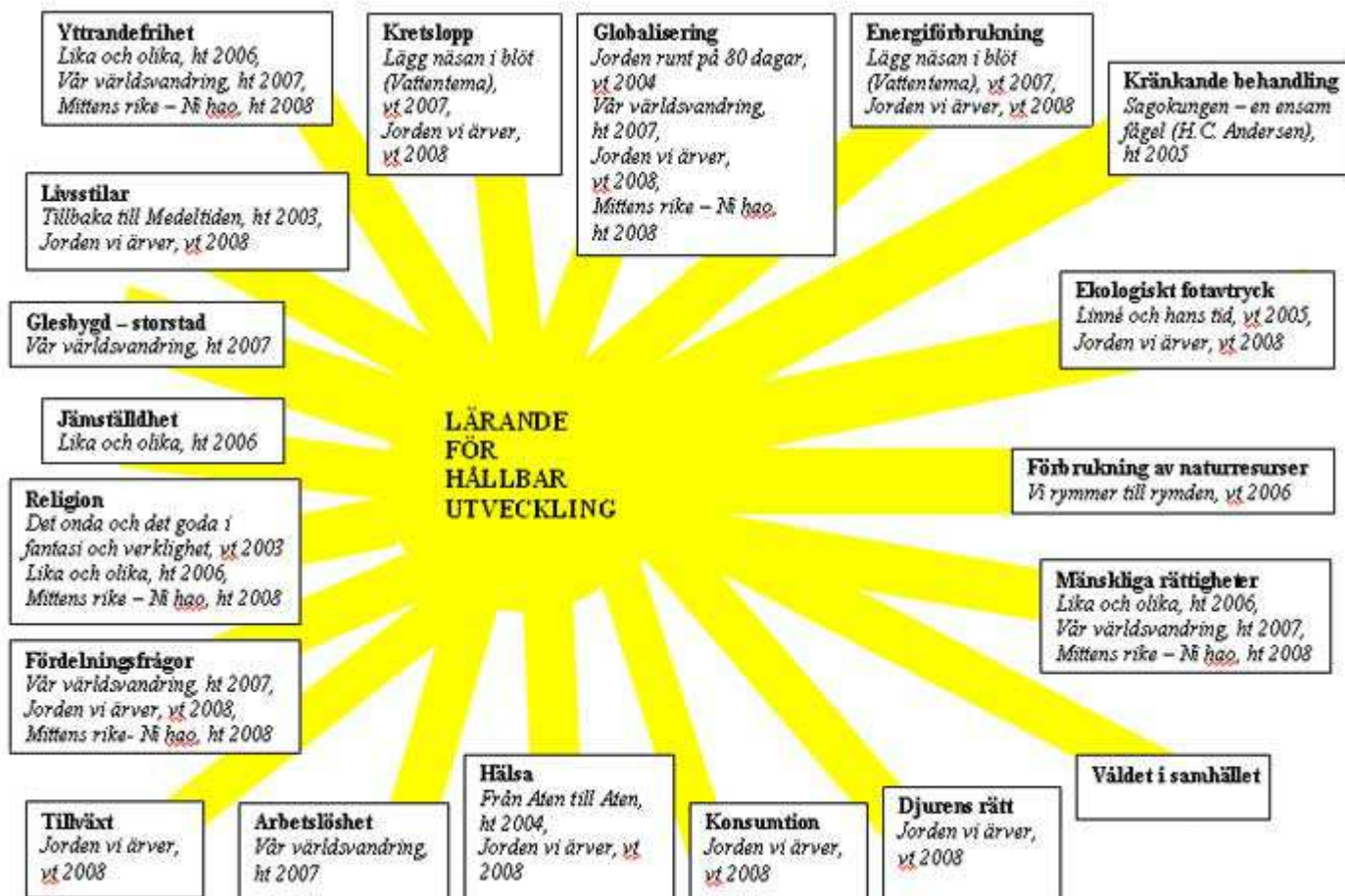
Vi har precis avslutat arbetet med att "bygga upp" ett mobilt uteklassrum som nu kan tas i bruk. Detta tack vare projektpengar från en särskild utbildningssatsning på kommunnivå som leds av Naturskolan i Lund. Det mobila uteklassrummet har utrustats med allt som en klass kan tänkas behöva för att kunna arbeta längre pass utomhus i närmiljön. Det innehåller vindskydd, stormkök, kåsor, bestick, lappar, yxor, sågar, sittunderlag, ryggsäckar etc.

Alla pedagoger utbildas under 2007 med programmet Komet för att bättre kunna kommunicera med eleverna.

Pedagogiskt arbete - Hagalund skola

Kriterium 6 Barnens och de studerandes delaktighet i processen

För att åskådliggöra hur vi arbetat med våra sammanhållande teman i relation till lärande för hållbar utveckling har vi skrivit in dessa temans namn i den sol som finns i skolmyndighetens material.

För varje tema har vi som rutin att göra en samlad temadokumentation som tydligt visar mål, process och utfall. Dessa skickar vi med för att redovisa hur vi arbetat "Från start till mål".

Arbetsplan för bifrostinspirerat arbetssätt på Hagalundskolan

Mål för bifrostinspirerat arbetssätt

- Eleverna skall ha lust att lära och lära för livet.
- Eleverna ska ha inflytande över skolarbetet.
- Eleverna ska ta ansvar för sitt lärande.
- Eleverna skall ges möjlighet att använda olika sinnen och strategier vid inläring.
- Eleverna skall lära sig att söka information och kunna omvandla denna till en egen kunskap.
- Eleverna skall lära sig att samarbeta med varandra.
- En vi-känsla ska råda på skolan.

Mål för verkstadsarbete

I skolans timplan har en del tid från ämnena: bild, slöjd, svenska, naturorienterade och samhällsorienterade ämnen överförts till verkstadsarbetet. Det är därför viktigt att målen för dessa ämnen gäller allt verkstadsarbete oavsett temats innehåll.

Specifika mål för olika ämnen i läroplanen tas upp inför varje nytt tema.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret:

Bild

Eleven skall

- kunna framställa bilder och former med hjälp av olika redskap och tekniker
- kunna använda egna och andras bilder för att berätta, beskriva eller förklara.

Slöjd

Eleven skall

- kunna föreslå idéer till slöjdarbeten och med handledning kunna planera, välja arbetsmetoder och genomföra ett arbete
- med handledning kunna välja färg, form och material samt motivera sina val
- kunna följa instruktioner och ta ansvar för arbetet.

Svenska

Eleven skall

- kunna producera texter med olika syften som redskap för lärande och kommunikation.

Naturorienterade ämnen

Eleven skall

- kunna utföra enkla systematiska observationer och experiment samt jämföra sina förutsägelser med resultatet.

Samhällsorienterade ämnen

Eleven skall

- kunna söka och bearbeta information samt göra sammanställningar för att belysa eller besvara frågor om människan och hennes verksamheter.

Arbetsgång

1. Personalen skriver förslag på möjliga arbetsområden på ett anslag i personalrummet.
2. Förslagen diskuteras vid informationsmöten ungefär i mitten av terminen. Följande aspekter ska uppfyllas för att ett tema ska kunna användas:

- ha stöd i läroplanen
- vara ämnesövergripande
- ge möjlighet till upplevelse
- ge möjlighet till arbete i ateljé, labb och språkverkstad
- ge möjlighet till praktiskt arbete
- ge möjlighet till aktuella kurser
- passa i förhållande till vilka teman eleverna haft tidigare
- kittla fantasin och nyfikenheten hos eleverna
- stimulera många sinnen
- passa barns olika utvecklingsstadier
- om ovanstående punkter har uppnåtts är det bra om temat har anknytning till sådant som uppmärksammas i samhället i övrigt

3. När beslut om tema är taget, fortsätter planeringen på en kvällskonferens då alla pedagoger, som är involverade i temaarbetet, deltar. Vid detta möte antecknas:

- mål och syfte med temat
- brainstorm om vad temat kan innehålla
- planering av upplevelsedagen

En upplevelse ska:

- vara utgångspunkt för undervisningen
- tala till de multipla intelligenserna; lingvistisk, musikalisk, logisk-matematisk, spatial, kroppslig-kinestetisk, interpersonell och intrapersonell
- väcka barns nyfikenhet och frågor

- innehålla nya kunskaper - ge näring åt fantasin
- konfrontera barnen med något nytt - provocera - vara av hög kvalitet
- väcka glädje och engagemang

- förslag på ev. underteman
- förslag på ev. nya upplevelser
- förslag på kurser
- förslag på verkstadsarbete
- planering av avslutningsdagen
- start och avslutningsdatum för temat

4. Fortsatt planering av temaarbetet sker i de olika arbetslagen varje vecka.

5. Upplevelsedag

Dagen är fylld av en mängd upplevelser, vilka ska sätta igång tankarna hos eleverna. Upplevelserna kan bestå av t.ex. en berättelse ur en bok, en film, en teater och ett musikstycke. Det är viktigt att dagen är varierande och att en del av upplevelserna är elevaktiva. Alla klasser deltar i upplevelsedagen. Inom temat kan ytterligare nya upplevelser förekomma klassvis eller gemensamt för alla elever på skolan.

6. Samtal

I samtalet berättar eleverna om sina personliga intryck av upplevelsedagen. De ger också förslag på aktiviteter och vilket innehåll ett tema kan ha. Utifrån elevernas tankar och idéer organiserar pedagogerna aktiviteter och uppgifter i verkstadsarbetet samt i de aktuella kurserna.

7. Kurser

Innan verkstadsarbetet sätter igång erbjuds de äldre eleverna kurser. Kurserna fördjupar temat med ny kunskap och nya färdigheter. I de yngre klasserna integreras temat i större utsträckning i alla ämnen.

8. Verkstadsarbete

Verkstäderna är oftast tre till antalet; Labb, ateljé och språkverkstad. Eleverna arbetar i åldersblandade grupper. De yngsta eleverna har bestämda aktiviteter under en bestämd tid. Vad eleverna gör i verkstäderna dokumenteras gemensamt i temaböcker. Klasserna tre och fyra har varierande valmöjligheter. De äldsta eleverna har dessutom stora möjligheter till egna val. Ju äldre eleverna blir, desto större frihet och ansvar får de. Förslag på vad verkstäderna kan innehålla presenteras för de äldre eleverna. Därefter gör de en individuell skriftlig planering för sitt verkstadsarbete. Eleverna arbetar självständigt. En "röd tråd" ska finnas i arbetet genom de olika verkstäderna.

9. Redovisning

De yngre eleverna dokumenterar temaarbetet kontinuerligt i temaböcker. Denna dokumentation är en form av skriftlig redovisning. De äldre elevernas verkstadsarbeten visas och redovisas ofta muntligt klassvis.

10. Avslutning

Temat avslutas med en gemensam avslutningsdag. Denna dag kan organiseras som en vernissage då eleverna redovisar sina arbeten för varandra.

11. Utvärdering

De yngre barnen utvärderar temats innehåll i sina temaböcker. De äldre eleverna utvärderar sina resultat och arbetsinsatser löpande i sina verkstadsböcker. När temat är slut gör alla elever en gemensam utvärdering av temats innehåll och organisation. Pedagogerna utvärderar om temats mål uppnåtts, om ämnesintegrering varit möjlig, om organisation av kurser och verkstäder fungerat, hur arbetsbelastning varit och om tid till planering varit tillräcklig.

Under kriterium A5 (i "pedagogisk ledning") hänvisade vi till Arbetsplan för Bifrostinspirerat arbetssätt som vi arbetar efter på skolan. Den visar tydligt hur eleverna görs aktiva i sitt eget lärande.

Linné och hans tid

våren 2005

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall

beträffande natur och människa

- känna igen och namnge några vanligt förekommande växter, djur och andra organismer i närmiljön samt känna till deras krav på livsmiljö,
- kunna ge exempel på livscyklar hos några växter och djur och deras olika stadier, beträffande den naturvetenskapliga verksamheten
- ha inblick i genomförandet av laborationer samt av återkommande observationer i fält i sin närmiljö, beträffande musik
- individuellt och tillsammans med andra kunna skapa musik i elementära former,
- vara medveten om och kunna reflektera kring musikens funktioner och varierande uttryck i dagens och gångna tiders samhällen, beträffande historia
- känna till grunddragen i valda delar av den svenska och nordiska historien samt kunna jämföra med några andra länder,
- kunna berätta om och jämföra hur män, kvinnor och barn levt och tänkt i några skilda miljöer och tider i Sverige och på några andra platser i världen, beträffande geografi
- känna till några grundläggande egenskaper hos svenska landskapstyper och beskriva hur människor förr och nu lever och arbetar i olika miljöer.

Upplevelsedagen

En kall januaridag mötte eleverna Carl von Linné i biblioteket. Han berättade sitt livs historia och gav eleverna i uppdrag att dokumentera sin närmiljö under terminen. Alla klasser delades sedan in i åldersblandade grupper och började sina vandringar till olika stationer.

Natur: Stationen var utomhus och eleverna fick gå en trädvandring. Trädens namn skulle listas ut med hjälp av bilder på knoppar. Litteratur: Pedagogerna läste Gullivers resa i Lilleputtlandet och berättade om andra sagor som skrevs på 1700 talet. En dikt av Anna Maria Lenngren lästes och diskuterades. Grupperna gjorde en ifyllnadsdikt.

Musik: Eleverna fick lära sig om Mozart, lyssna på musik av Mozart och måla en gemensam bild till musiken.

Historia: På denna station fanns två pedagoger klädda i 1700 talskläder. Lektionen bestod av samtal utifrån OH bilder om klädsel, skola och de stora klasskillnaderna på 1700 talet. I slutet av lektionen fick eleverna arbeta praktiskt. De fattiga fick bära tunga lådor och använda sina muskler. De rika pudrade ansiktet och speglade sig.

Linné: Hos Linné fick man sortera fröer efter ett eget system och lista ut rätt fågel bland de utställda fåglarna med hjälp av en beskrivning. Dagen avslutades med en flöjtkonsert med 1700 talsmusik.

Brainstorm

De flesta elever ville:

- lära sig mer om livet på 1700 talet; klädsel, mode, boende, skola, fattiga och rika
- lära sig mer om instrument
- lära sig mer om Linné
- lära sig mer om växter, fåglar och djur
- lära sig mer om kompositörer
- måla naturen, blommor och djur
- göra en flora
- göra en fauna
- skriva sagor, dikter
- undersöka växter utomhus, titta på knoppar och frön
- pressa blommor
- plantera växter
- göra växtexperiment
- göra smink
- sy 1700 talskläder

- lyssna på och måla till 1700 talsmusik
- göra instrument
- skriva låtar
- sy blommor

När pedagogerna tagit del av elevernas förslag bestämde man innehållet i de olika verkstädemana; Läs och skriv, Labb och Ateljé. Förutom detta enades man om att ha flera utedagar med sina klasser, dels för att fullfölja Linnés uppdrag men också för att många elever ville ut och undersöka naturen. Naturstudierna anpassades efter elevernas mognad och förkunskaper. (se bilaga Arbetsedel) Utedagarna inspirerade till elevers arbeten i verkstädemana.

Verkstadsarbete F klass

Verkstäderna hörde ihop med utedagarna. Det man arbetade med ute, arbetade man vidare med inomhus. Temat genomsyrade all verksamhet i klassen. Terminen delades in i olika områden t.ex. knoppar, odling, djur, fåglar och blommor. Här följer en uppräkningslista på vad F klassen arbetade med under våren:

Ateljé

knopptillverkning av toalettrullar, målade odlingar, målade spår, gjorde uppstoppade fåglar, målade en fjäder, gjorde fastlagsris, gjorde tumstora gubbar i gipsbinda, målade en vitsippeskog, målade näckrosor, målade blommor, tovade smultron

Laboratorium

knoppar opererades för att få se hur de såg ut inuti, värmdes över värmeljus för att få se hur de öppnade sig, man odlade, letade spår, gjorde pussel av fågelns delar, undersökte fjädrar, studerade småkryp, pressade blommor, gjorde näckrosor som kunde öppna sig i vatten, gjorde en karta över glasspinneskogen, såg filmen "Linnea i målarens trädgård", Linnévandring i Lund, undersökte doftviol, besökte en ekskog i Veberöd

Språkverkstad

arbetade med ord som hörde ihop med knopp, grodd, plantor, arbetade med fågelord, gjorde en diktering om fjädrar, läste om 1700 talsmän på vers, arbetade med Majas alfabet, skrev en diktering om filmen "Linnea i målarens trädgård", skrev brev till Linné

Verkstadsarbete 1-2

De två klasserna arbetade åldersblandat i tre olika verkstäder med tre pedagoger och två elevassistenter, tre gånger i veckan à 60 minuter. Temat delades in i treveckorsperioder, med olika innehåll i varje period; kända personer på 1700 talet och naturen. Klasserna hade gemensamma utedagar tillsammans med F klassen. Mycket av arbetet runt Linnés uppdrag berörde olika ämnen i klasserna.

Ateljé

målade träd, blommor, djur med olika tekniker, målade till musik av Mozart

Laboratorium

pressade växter, gjorde papper, läste om maten på 1700 talet, bakade och gjorde experiment

Läs och skrivverkstad

forskade om svenska djur, skrev vårdikter, skrev om Mozart

Verkstadsarbete 3-4

Klasserna tre och fyra bestod av ca 70 elever. Pedagogerna var sex till antalet som arbetade i verkstädemana. Temat delades in i två delområden; musik och natur. Musikperioden varade tre veckor och naturen sex veckor. Kurserna inom naturområdet hette; Leta i florin, Kretsloppet, Näringskedjan, Mineraler och Leta småkryp i myllan i klassrummet. Förutom dessa kurser och individuellt verkstadsarbete arbetade fyrorenna med; landskapsblommor genom Sverige, Celsius (värme) och 1700 talets historia.

Ateljé

Musik: akrylmålning till musik av Bellman. collage med 1700 talsnoter Natur: målade de fyra årstiderna till Vivaldi

Laboratorium

Musik: gjorde olika experiment om örat, ljud och hörsel Natur: studerade ingående växter och djur, maskbo, dissekerade sill, gjorde näringskedjor

Läs och skrivverkstad

Musik: arbetade med en text om Linnés liv, gjorde om den till en sångtext och anpassade den till en melodi av en 1700 talskompositör, dramatisering till om man hann Natur: sökte fakta om något i den svenska naturen, redovisades som väggtidning, serie, bok, eller dikt

Verkstadarbete 5-6

Klassema bestod av av 85 elever. En bibliotekarie och sex pedagoger arbetade med denna grupp i verkstäderna. Temat delades in i två delområden; musik och natur. Med musiken arbetade man i tre veckor och med naturen i sex veckor. Temat pågick mellan 27 januari och 30 maj. Elevernas frågor om musiken på 1700 talet blev utgångspunkten för verkstadsarbetet. Inga kurser hölls innan detta delområde. Däremot hade man sex minikurser om naturområdet:

- Linné och floran hur en flora är uppbyggd och hur man använder den
- Linné och växtema - växtemas delar, från pollinering till frö
- Fotosyntes
- Linné och djuren djurens indelning, näringskedja
- Nedbrytning och bakterier
- Linné och mineralerna jordens skikt, indelning av stenar

Klasserna valde olika naturområden att undersöka. Växters och djurs utveckling observerades och dokumenterades i naturböcker. Dessa utedagar hade klasserna vid tre tillfällen. En del av eleverna valde sedan i sitt verkstadsarbete att fördjupa sig om speciella växter och djur, som de hittat ute i naturen. I klasserna läste man också om Linné, stormaktstiden, frihetstiden, människans sinnen, hjärnan, gjorde växtpressar och tränade att skriva målade platsbeskrivningar.

Ateljé

Musik: sydde 1700 talsdräkter till dockor och gräddbakelser, textila bilder, målade porträtt och instrument, collage av noter, arbetade med linoleumtryck, konstruerade musikinstrument Natur: tovning, pärldjur, fuskbatik, målade bilder till fauna och flora, målade och förstorade djur och växter, gjorde bo och hus till djur

Laboratorium

Musik: örat och dess funktion, ljud och experiment med ljud Natur: experiment om människans sinnen, växtförsök och "djurförsök" (Tom Tits biologiska experiment)

Läs och skriverskstad

Musik: skrev faktatexter om instrument och kompositörer, skrev kompositörs brev eller dagbok, lyssnade på musik och skrev texter till denna, skrev texter till melodier från 1700 talet t.ex. Bellman, Beethoven Natur: skrev fakta om växter och djur i form av en flora eller en fauna, dikter om naturen, intervjuer med växter och djur, artikelskrivning om naturfenomen och fri skrivning om natur och djur.

Avslutningsdagen

Dagen inleddes med en samling i biblioteket då Linné kom tillbaka för att hämta klassernas dokumentation av olika naturområden. En representant för varje klass berättade kort om sitt område. Därefter var det dags för vernissage i klassrummen. Eleverna var indelade i åldersblandade grupper. I varje grupp fanns det någon som kunde berätta om sin klass utställning. Dagen avslutades med en sångstund i biblioteket.

Elevernas utvärdering

Upplevelsedag F-6

Majoriteten av F-6 var positiva till innehållet under dagen, roligt innehåll och lagom tid på varje station, lärde sig mycket, några tyckte att golvet var för hårt att sitta på i biblioteket, svårt att hitta sin grupp, lite för lång flöjtkonsert

Musikdel/Naturdel 3-6

Majoriteten var positiva till en uppdelning, en del tyckte att musikdelen var för kort, bra med en uppdelning för man kunde koncentrera sig på en sak i taget, lättare att välja om det är uppdelat, kul med omväxling, naturdelen var roligare De yngre barnen hade inte denna uppdelning utan arbetade i treveckorsperioder med olika innehåll.

Kurser 3-6

Majoriteten tyckte att det var bra att ha kurser för man lärde sig mycket och man fick idéer om vad man kunde arbeta med, varierat innehåll, intressanta, ibland jobbigt att bara lyssna, bra när man fick göra något själv

Verkstäder F-6

Läs och skrivverkstad: majoriteten var positiva, roliga alternativ, hade behövts fler datorer, bra att det fanns mycket att välja på, kul, lugnt och skönt, ibland snackigt, bra att man fick arbeta självständigt Labb: majoriteten var positiva, lärorikt, mycket att välja på, kul med bon, experimenten var roliga och spännande och bra att man fick experimentera själva Ateljé: majoriteten var positiva, mycket att välja på var bra, roliga tekniker, kul material, lugnt och skönt, ibland rörigt, ibland för lite hjälp på textilverkstaden pga att det var många där, dåligt att leran tog slut, för lite tid

Tid för verkstadsarbete 3-6

De flesta upplevde att tidsåtgången var lagom. En del tyckte att musikdelen var för kort.

Ansvar för verkstadsarbete 3-6

Nästan alla elever var nöjda med sin arbetsinsats. De flesta tyckte att de tagit stort ansvar för sina uppgifter. Att ha en verkstadsbok underlättade ansvarstagandet.

Resultat 3-6

De allra flesta var mycket nöjda med sina arbeten. Avslutningsdag F 6 Kul att lyssna på Linné, de flesta tyckte att det var kul att se vad andra gjort, en del tyckte att det var jobbigt att lyssna, en del upplevde att andra barn var busiga

Personalens utvärdering

Uppnåddes målet?

När det gäller kunskapsmålen ansågs de vara uppnådda. Däremot saknades syfte med temat, vilket ska komma ihåg till nästa tema.

Hur fungerade organisationen av verkstäder och kurser?

F-2: lagom med personal, lagom arbetsbelastning assistenter till hjälp vilket behövdes, lagom med 60 minuter, bra med tre gånger/vecka

3-4: lite för få personer när det gäller ateljéarbetet, mycket material att plocka fram, stor arbetsbelastning, bra med verkstad tre gånger i veckan, lagom med 80 minuter

5-6: lagom arbetsbelastning, förutom på labb då det var många barn, borde vara max 12 barn, lagom antal personal, lagom med 80 minuter, ibland lång tid på läs och skriv

Vad var bra/mindre bra med upplevelsedagen?

Bra bredd, bra uppbyggnad av dagen, ska försöka ha kortare sittningar i slutet av dagen med mer aktivitet för barnen, tänka på att varje gruppleddare skickas iväg med sin grupp då det är dags för stationer, därefter nästa grupp o.s.v. alla i gruppen ska ha gruppnamnsskyltar

Gav eleverna bra förslag på temaarbete? Blev de inspirerade efter upplevelsedagen? Deltog alla i samtalet?

De flesta klasserna gav bra förslag på uppgifter. Alla deltog inte i samtalet, men alla hade möjlighet.

F-2: positiva

3-4: något oinspirerade p.g.a. tidigare naturarbete

5:or: okej

6:or: döttrist tyckte de, men kom igång bra ändå

Hur fungerade verkstadsarbetet?

Eleverna tog ansvar.

Ibland var det svårt att bedöma arbetsinsatsen hos "andras" barn.

Elevernas resultat var bra.

Bra att eleverna skrev dagbok efter varje gång.

Hur har temat integrerats i övriga ämnen?

geografi, landskapsblommor, sinnen, hjärnan, botanik, förstora, förminska, temperatur, väder, historia, vetenskap m.m.

Hur redovisades elevernas verkstadsarbete?

redovisade i klassen genom att berätta och visade sitt verkstadsarbete utställningar i biblioteket utställning i matsal ettor och en sexa redovisade för föräldrar en kväll klassvis vernissage på avslutningsdagen

Går formerna att utveckla både när det gäller elevernas redovisning av verkstadsarbete och vernissage?

Ja! De som ska visa en klass arbete bör få träna ordentligt innan vernissagen. Eleverna behöver träna att även gå på vernissage, vad förväntas av dem? Redovisa för andra än bara klassen! Redovisa för föräldrar! Bjuda in press

då elevemas arbeten presenteras på vernissage avslutningsdagen! Bjuda in alla skolans föräldrar på vernissage avslutningsdagen!

Vad var bra/mindre bra med avslutningsdagen?

Bra: vernissage, gruppleddare, blandade grupper, gemensam start och avslutning i biblioteket

Mindre bra: passen var för långa, vi pedagoger behöver planera dagen bättre, berätta för varandra vad som händer i varje klassrum för att få en bättre spridning och variation på utställningarna, vi behöver förbereda barnen bättre att visa och att vara gäst.

Sagokungen- en ensam fågel

Höstterminen 2005

Syfte

Genom att arbeta med Hans Christian Andersens författarskap vill vi:

- stimulera våra elever till att arbeta med etik och moral med sagan som verktyg.
- ge eleverna ett internationellt perspektiv utifrån Andersens resor.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall

beträffande geografi

- förstå vad en karta är och hur den kan användas,
- känna till några grundläggande egenskaper hos svenska landskapstyper och beskriva hur människor förr och nu lever och arbetar i olika miljöer,
Detta uppnår vi genom att utgå från HC Andersens födelseort Odense i Danmark, lär känna grannlandet Danmark, studera kartan och ge oss ut via Sverige till andra länder i världen.

beträffande historia

- kunna berätta om och jämföra hur män, kvinnor och barn levt och tänkt i några skilda miljöer och tider i Sverige och på några andra platser i världen.
Detta uppnår vi genom att berätta och läsa om HC Andersen och levnadssätt på 1800-talet.
beträffande musik individuellt och tillsammans med andra kunna skapa musik i elementära former,
Detta uppnår vi genom att göra sånger och texter om HC Andersen.

beträffande religion

- kunna samtala om och göra personliga reflektioner kring livsfrågor utifrån vardagliga situationer eller med hjälp av bilder, sånger och texter från t.ex. barn- och ungdomslitteratur,
- kunna samtala om etiska problem och motivera sina ställningstaganden,
Detta uppnår vi genom att ha etiska samtal om livsfrågor utifrån HC Andersens liv och ta ställning till de underliggande budskapen i HC Andersens författarskap. I värderingsövningar och rollspel får eleverna ge uttryck för sina åsikter i etiska dilemman.

beträffande svenska

- kunna läsa med flyt både högt och tyst och uppfatta skeenden och budskap i böcker och saklitteratur skrivna för barn och ungdom, kunna samtala om läsningens upplevelser samt reflektera över texter,
- kunna producera texter med olika syften som redskap för lärande och kommunikation,
- kunna muntligt berätta och redogöra för något så att innehållet blir begripligt och levande,
Detta uppnår vi genom att eleverna får läsa sagor av HC Andersen och samtala om dem. Eleverna skall skriva sagor och muntligt redovisa dem i temaarbetet. Eleverna får framföra olika slags teater; skuggspel, dockteater och spelad teater.

Upplevelsedag

Dagen inleddes med att rektorn för skolan, utklädd till HC Anderson, berättade lite om HC Andersens liv. Därefter presenterades några av HC Andersens sagofigurer av utklädd personal i form av dramatiseringar; Prinsessan på ärten, den lilla sjöjungfrun, svinaherden, den fula ankungen, flickan med svavelstickorna, den ståndaktige tennsoldaten, Tummelisa, höjdhopparna och kejsarens nya kläder. En elev ur varje klass fick ett program till klassen, innehållande dagens aktiviteter av HC Andersen. Dagen var indelad i följande stationer:

Saxen- Här fick eleverna arbeta med siluettklippning.

Kejsarens nya kläder- Ansvariga pedagoger berättade kort om tvätt och skovård på 1800-talet. HC Andersens mor var tvätterska och hans far var skomakare. Sedan fick eleverna tvätta en medhavd strumpa för hand på "gammaldags" sätt och putsa skor. Faelleskab- Faelleskab betyder gemenskap på danska. Upplevelsen bestod av värderingsövningar med fokus på vänskap och använda kroppsspråket för att visa olika ord t.ex. mobbing och samarbetslekar.

Våra grannar- Eleverna fick på denna station lära sig danska ord och man sjöng danska sånger.

Fårmor och farmor- Dockteater spelades av Staffan Björklund.

Brainstorm

Efter samtal med eleverna var detta det innehåll som de flesta ville arbeta med inom temat

Sagokungen -en ensam fågel:

Klippa siluetter

Spela teater

Göra rekvisita till teatern

Måla till HC Andersens sagor

Måla danska flaggan

Göra sagofigurer

Bygga sagoland

Göra statyer av HC Andersen och hans sagofigurer

Göra dockor och spela dockteater

Tvätt och sy som man gjorde förr

Göra tennsoldater

Se film

Gör egna böcker

Läsa om Danmark

Arbeta med HC Andersens sagor

Lära sig mer om HC Andersen och hans tid

Läsa sagor

Veta mer om dansk musik

Skriva egna sagor

Temaarbete F-klass

Uppstartsdagen deltog barnen i tillsammans med sina föräldrar. Klassen har läst och lyssnat på många av hans sagor. Följande sagor har barnen fördjudat sig i:

- Den fula ankungen.
- Prinsessan på ärtan.
- Vad far gör är alltid det rätta.

Till dessa sagor har de gjort pindockor. Eleverna gjorde om sagorna till små pjäser där en pedagog berättade växelvis med deras repliker. Klassens dockor åkte på utställning till biblioteket i Lund. När klassen fick tillbaka dockorna spelade de upp sina pjäser för föräldrar, elever på skolan och förskolan. När de läste sagan om Toppen och bollen, målade de den i akvarell. Tummelisa har klassen sett på video. Klassen deltog också i HC Andersens vandring som år 5 och pedagoger ordnade för klasserna F-3.

Temaarbete 1-2

Eleverna var 39 till antalet och med dessa barn arbetade fyra pedagoger. Eleverna delades in i tre grupper som var en vecka i taget i varje verkstad. Verkstadspassen var vid tre tillfällen i veckan och varje pass varade i 60 minuter. Klasserna ett och två arbetade i tre perioder à tre veckor. Första perioden handlade om HC Andersens saga Den ståndaktige tennsoldaten. Föremålssagor blev innehållet i den andra perioden. Slutligen arbetade man med etik och moral under den sista perioden.

Innehållet i verkstäderna

Period 1 Den ståndaktige tennsoldaten

Ateljé

Vad kännetecknar en prinsessa/dansös och i vilka HC Andersen sagor förekommer prinsessor? Utifrån denna diskussion fick eleverna tillverka en prinsessa med en konformad strut och vaddkula som stomme.

Laborativ verkstad

Den ståndaktige tennsoldaten var inspiration till arbetet i denna verkstad. Tennsoldaterna gjöts, målades och placerades i ett landskap för att sedan kunna lekas med.

Språkverkstad

Eleverna fick titta på leksaker från 1800-talet. Dessa leksaker beskrevs muntligt och skriftligt utan att avslöja vilken man menade. Klasserna fick skriva en egen fortsättning på en HC Andersen saga och de dramatiserade också en annan HC Andersen saga.

Period 2 HC Andersens föremålssagor

Ateljé

Det finns flera sagor om "ting" av HC Andersen. Eleverna fick ur en låda välja en sak och blåste liv i denna genom att bygga på garn, tyg och pärlor m.m. Saken placerades i en miljö som eleverna målade med akvarell.

Laborativ verkstad

Ärtan är symbol för det lilla. Kan den bli större? Experiment med ärtor tog vid t.ex. ärtor i vatten och ärtor i gips. Vad hände? Vad kan man ha en ärtan till? Spel, hinderbanor och tavlor byggdes av ärtor.

Språkverkstad

Sagan "Stoppnålen" lästes av en pedagog. Samtal om att HC Andersen var den första som skrev sagor om vanliga föremål uppmärksammades. Därefter fick eleverna skriva en saga om en sak och läste sedan upp den för kamraterna.

Period 3 Etik och moral

Ateljé

Eleverna fick lyssna till musik som kunde kopplas till känslorna ; glädje, ledsenhet, ilska och oro. De pratade om de olika känslorna och målade vad som gjorde dem glada, ledsna, arga och oroliga/rädda. Musikstycket och berättelsen om Peer Gynt fick klasserna lyssna på. Därefter fick de dramatisera berättelsen till musik och bygga stentroll.

Laborativ verkstad

Genom att titta på bilder som förställde människor diskuterade man hur man kan känna sig och ritade detta. Man diskuterade vilka egenskaper man kan ha och placerade sig på en värderingslinje. Eleverna fick rita det som de var rädda för och utifrån dessa bilder diskuterades rädsla. Känslor och karakterer fick man prova på och diskussioner om hur kroppsspråket påverkar oss diskuterades.

Språkverkstad

Pedagogerna utgick från en Bamsetiding i vilken det handlade om HC Andersen. Sedan gjorde eleverna skuggteater.

Integration av temat år 1

Klasserna var på teater i Lund och såg *Historien om en ärtan*.

Klasserna var på Kulturen 2 gånger och såg utställningen *Lek med ting* och *Pappersdocksutställningen*.

På utedagarna hade eleverna många samarbetsövningar och hann också med simskola för Den fula ankungen.

Tillsammans med alla klasser i F-3 gjorde de ett stort Äventyr där personalen ställde i ordning HC:s sagor.

I **svenska** lyssnade eleverna på många av HC Andersens sagor. En del läste de själva.

Klassen lärde sig om HC Andersens liv och författarskap.

De gjorde många händelseböcker med sagor.

Klassernas nalle HC var hemma hos alla och eleverna skrev i hans resedagbok.

Klassen djupstuderade sagan Den lilla Sjöjungfrun, både fakta och fantasi. De arbetade med Näktergalen.

De gjorde teater av Snödrottningen. Från saga till manus till föreställning.

De såg teater som andra klasser spelade.

De såg flera filmer om olika sagor av HC Andersen.

De lärde sig danska ord.

I **SO** lärde sig eleverna lite om Danmark och om danska flaggan. *

I **NO** tog klasserna reda på vad som fanns i havet och lärde sig detta.

I **musiken** sjöng klasserna sånger som handlade om sagor och Den fula ankungen.

Fritidspedagogen gjorde en sång om HC som klasserna sjöng. Eleverna lärde sig om HC Lumbye och lyssnade på musik av honom.

I **bild** gjorde eleverna ett hus till HC nallen. De målade teaterkulisser och gjorde annan rekvisita.

Klasserna gjorde den lilla Sjöjungfrun i lera och eleverna målade många, många bilder i olika tekniker. De arbetade med siluetter och gjorde pappersdockor.

I **matte** lärde sig klasserna om 50-lappen som Jenny Lind finns på och gjorde talen 1-100 i tema havet.

Integration av temat år 2

I **svenska** lyssnade man på många av H-C:s sagor. Eleverna hade som läsårets övergripande mål att kunna skriva en saga/berättelse. Därför hade klassen många skrivövningar och skrev in några sagor fint i en blå sagobok, som eleverna ska fortsätta att arbeta med. Klassen satte upp Dummerjöns, som pjäs och spelade upp den för andra klasser och för föräldrar. De såg Sagohusets uppsättning av Den fula ankungen.

Klassen studerade danska lite grand. Eleverna började med ämnet geografi och lärde sig att förstå hur en karta fungerar. Först och främst en karta över Hagalundskolan, sedan Dalby och Dalby Hage. Nu studerar år två Skånekartan och närheten till grannlandet Danmark.

Klassen illustrerade sagan om den fula ankungen genom att tillsammans två och två göra tavlor i tyg. Dessa tavlor deltog i en större utställning som visades både i Danmark och i Sverige.

Klassen deltog också i Äventyrsdagen och sjöng sånger med anknytning till temat, både i klassen och tillsammans med andra klasser.

Temaarbete 3-4

Efter upplevelsedagen och samtalet med eleverna erbjöd pedagogerna kurser för eleverna:

Kurser

Danska ord

H.C Andersens liv

Etik

Hur man skriver en saga.

Verkstäderna hette; Läs-och skriv, labb, ateljé och musikverkstad. I musikverkstaden arbetade varje elev i en bestämd grupp under fem verkstadspass. I de andra verkstäderna fick eleverna börja arbeta i en ny verkstad då de avslutat och utvärderat sitt arbete i föregående verkstad. Verkstadspassen var 3x80min/vecka.

Verkstadsarbetet pågick i nio veckor varav en vecka bestod av repetition av en musikal. Eleverna var 54 till antalet och pedagogerna var fyra stycken.

Innehållet i verkstäderna:

Ateljé

tittskåp, serier, rita och måla bilder och tygbilder

Laborativ verkstad

figurer i papper maché och gips, pinndockor, fingerdockor i gips

Läs- och skrivverkstad

läsa sagor, skriva egna sagor med hjälp av tankekartor, skriftligt återberätta H. C. Andersens sagor och författarporträtt av H. C. Andersen

Musikverkstad

musikal om H. C. Andersens liv, varje grupp dramatiserade sina sånger vilka sedan sattes samman till en hel musikal

Integration av temat:

Eleverna läste många sagor av H. C. Andersen både högt i grupp och enskilt:

- Granen
- De vilda svanarna
- Elddonet
- Toppen och bollen
- Dummerjöns
- Flickan med svavelstickorna
- Den lilla sjöjungfrun

I **svenska** återberättade eleverna sagorna både skriftligt och muntligt. De gjorde också illustrationer till sagorna. Eleverna läste sagor på danska och sjöng sånger på danska. Man läste högt *En ensam fågel*, *Historien om H. C. Andersens liv berättad för barn* av Villy Sörensen.

3c har en vänskapsskola i Danmark som de brevväxlar med. 3c på Strib Skole var på besök på Hagalundskolan en dag och båda klasserna träffades en dag i Lund.

4c diskuterade olika versioner av samma saga, vuxen- och barnversion. De jämförde saga med filmversion.

4c arbetade i SO med Danmark som land i Norden, arbetade med kartgeografi, odling, näring, sevärdheter mm.

I **historia** läste 4c om vad som hände under H. C. Andersens liv och gjorde djupdykningar i vissa historiska händelser runt om i världen. Eleverna arbetade i grupp.

Temaarbete 5-6

Sex pedagoger och en bibliotekarie arbetade med ca. 85 elever i verkstadsarbetet. Innan verkstadsarbetet satte igång hade man kurser för eleverna:

Kurser

HCA – om hans liv 1800-tal (liv och uppfinningar)

Tälja i trä Presentation av olika sätt att spela dockteater på.
Sagor – att skriva sagor
Danska språket och att räkna på danska.

Verkstadsarbetet var tre pass i veckan à 80 minuter. Verkstäderna bestod av Läs- och skrivverkstad och ateljé. I slutet av temaarbetet införde man en laborativ verkstad i vilken eleverna fick träna sina pjäser. Allteftersom eleverna blev klara i en verkstad och utvärderade arbetet där, gick de vidare till nästa verkstad. Verkstadsarbetet pågick i nio veckor. När temat avslutades användes verkstadspassen till redovisning av elevernas arbeten.

Innehållet i verkstäderna

Ateljé

- Papper (klippa siluetter och siluettdockor, måla bilder, tittskåp, bladdersagor och serier)
- Textil (strutdockor, fingerdockor, tavlor, miniatyrer mm)
- Trä (trädockor med varierande storlek från ca 1,5 m ner till 30 cm, modeller av gamla cyklar mm.)

Laborativ verkstad

I slutet av temaperioden hade klasserna en laborativ verkstad, där eleverna som skrivit pjäser i läs-och skrivverkstaden, tränade på att spela upp sin teater. Sista veckorna av temat arbetade klasserna med med etik, moral och oskrivna regler. Under två veckor blandades 5-6:orna, då hade en pedagog varje grupp i 80 minuter. Grupperna med elever från olika klasser besökte 6 stationer. Grupperna var de samma under dessa sex tillfällen.

- Drama – diskussion - massage - oskrivna regler
- Heta stolen och linjeövningar – tillverkning av vårdträd med positiva ord eller meningar på bladen.
- Forumspel
- Samarbetsövningar
- Varje elev gjorde en sexhörning med positiv bild som tillsammans bildade en tavla.
- Diskussioner

Läs- och skrivverkstad

Detta kunde man välja på:

- Saga
  - Tingsaga
  - Blanda HCA sagor
  - HCA:s liv
  - Läs en HCA saga, skriva om sagan till en nutida tidningsartikel
  - Skriva en HCA saga med ändrat slut
  - Skriva en sagopjäs
- Eget förslag diskuteras med läraren.

Integration av temat

Eleverna i år fem läste många sagor, analyserade dessa och gjorde inferenser på HC Andersen sagor. I geografi arbetade man med Danmark. I teknik och historia låg fokus på uppfinningar från 1800-talet.

Eleverna i år sex dramatiserade sagor och spelade upp dessa för yngre barn.

Man gjorde collage om HC Andersen och läste sagor på danska.

Etiska samtal hade man utifrån HC Andersens utanförskap och ensamhet.

Klasserna såg filmen Gummi-Tarzan av den danske författaren Søren Kirkegaard.

Danmarks geografi repeterades. Eleverna läste om Afrika där HC Andersen vistades.

Uppfinningar från 1800-talet ingick också i klassernas temaarbete.

Avslutningsdag

Temat avslutades 30/11. Dagen inleddes med vernissage av alla klassers ateljé och laborativa arbeten. I fyra rum fördelades F-klass, 1-2, 3-4 och 5-6's verkstadsarbeten. Rummen besöktes klassvis och i varje rum fanns personal tillgänglig att fråga.

Eleverna gick en tipsrunda om HC Andersen och svarade på frågor om vad klasserna arbetat med. Det fanns tre tipsrundor för klasserna; 1-2, 3-4 och 5-6.

Senare på dagen fick 1-4, 2-5 och 3-6:or redovisa sina sagor för varandra i mindre grupper. Dagen avslutades med att 3-4:orna framförde musikalen HC Andersens liv. Denna hade de arbetat med i musikverkstaden under terminen.

Elevernas utvärdering

Vad tyckte de om att ha kurser? Klasserna 3-6 hade kurser innan verkstäderna satte igång. De flesta av eleverna var nöjda med kurserna. Kommentarer: lod: kul, roligt att lyssna, lärde sig nya saker, lärorikt och bra förberedelse inför verkstadsarbetet.

Vad lärde de sig i verkstäderna och vad tyckte de om dem?

Ateljé

1-2

De lärde sig att måla. Majoriteten tyckte att det var roligt.

3-4

De lärde sig att göra tittskåp, måla bättre, använda förkläde, arbeta tyst och inte stressa. Många var positiva till att få arbeta med olika och nya material och tekniker.

5-6

De lärde sig att jobba effektivt, göra strut och trädockor, ha tålmod, göra tyghuvuden, klippa siluetter, rita av saker, bättre på att tova, göra ansikten i vadd, limma utan att kladda, sy, forma figur i ståltråd, göra dockor, tälja. "Egentligen blir vi bättre på allt, även det vi kan, för vi tränar mer." Allt var roligt. På textilslöjden var det trångt och ganska lång väntan om man behövde hjälp.

Laborativ verkstad

1-2

De lärde sig att gjuta tennsoldater, laborera med ärtor och att arbeta med sina känslor. Majoriteten tyckte att det var kul och bra.

3-4

Det var bra för man lärde sig att arbeta med gips, göra rörliga pappersdockor, arbeta med papier maché, blanda färger och att inte ge upp. Det var bra eftersom man fick använda olika tekniker.

5-6

De lärde sig att spela teater, att skriva manus, göra dialoger, komma ihåg texter, spela inför publik, spela skuggteater och dockteater. Allt var bra t ex. att först läsa manus för varandra, träna för sig själv och sedan spela upp. Kul att få visa i drama vad man inte får lov att göra ang. oskrivna regler, massage var skönt, kul med forumspel, kul med samarbetslekar, bra att diskutera etik och moral, bra värderingsövningar.

Läs- och skrivverkstad

1-2

De lärde sig att läsa. De lärde sig mer om HC Andersen. Majoriteten var mycket positiva till verkstaden.

3-4

De lärde sig att skriva bättre och snabbare på datorn, lärde sig mer fakta om HC Andersen, lärde sig att leta fakta i biblioteket och lärde sig att göra tankekartor och skriva bättre sagor. De tyckte att det var roligt, för det var skoj att skriva sagor och det var lugnt i klassrummet. Det var roligt att få fantisera och att få renskriva på datorn.

5-6

De lärde sig bl.a. att planera, göra tankekarta, stava bättre, skriva bättre sagor, skriva i rätt tempus, skriva manus, skriva dialoger, sätta kommatecken. Det var roligt att skriva på datorn. Kul att göra egna sagor. Bra att få välja arbetsuppgifter själv. Det var jobbigt med rättningen. Tog lite för lång tid att få hjälp vid datorn. Bra med hjälplista på tavlan. Bra att det var lugnt.

Har eleverna saknat något i temaarbetet? I så fall vad?

De flesta tyckte inte att de saknade något. Några elever föreslog att det hade varit kul att ha en riktig scen att spela upp teatern på. Det vore också bra om de hade fått skriva mer på datorerna och att det fanns fler datorer.

Vilka fördelar/nackdelar upplevde eleverna med att arbeta åldersblandat?

Majoriteten av eleverna var positiva till att arbeta åldersblandat. Fördelarna de upplevde var att de fick nya kamrater, de lärde sig att prata med dem de inte kände så bra och att de kunde hjälpa och lära av varandra. Några få elever kunde ibland tycka att de yngre kamraterna var barnsliga.

Hur upplevde eleverna att deras resultat blivit?

De flesta eleverna tyckte att deras resultat blivit mycket bra eller bra. De var stolta över sina arbeten.

Vad var bra/mindre bra med temaavslutningen?

Majoriteten upplevde att temaavslutningen var bra. Det var kul med tipsrunda, kul att se vad andra gjort och roligt att få se en musikal. Många tyckte att det var bra att läsa sagor för klasser som de inte brukade arbeta med. Sakerna var fint utställda och det var lagom många stationer att besöka.

Personalens utvärdering

Mål för bifrostinspirerat arbetssätt

1. Eleverna skall ha lust att lära och lära för livet.

2. Eleverna skall ha inflytande över skolarbetet.
3. Eleverna skall ta ansvar för sitt lärande.
4. Eleverna skall ges möjlighet att använda olika sinnen och strategier vid inläring.
5. Eleverna skall lära sig att söka information och kunna omvandla denna till en egen kunskap.
6. Eleverna skall lära sig att samarbeta med varandra.
7. En vi-känsla skall råda på skolan.

Har vi uppnått de generella målen för ett bifrostinspirerat arbetssätt?

1. Vi tyckte att eleverna var intresserade och glada över temat.
2. Inflytandet bestod av att vi lyssnade på elevernas idéer och skapade verkstäderna efter dessa.
3. De äldre eleverna som har arbetat bifrostinspirerat länge har verkligen utvecklat sitt ansvarstagande. En del elever har dock svårt att ta ansvar för sitt lärande och "smiter undan". Vi vet inte hur vi ska fånga dessa elever.
4. I verkstäderna använde eleverna olika sinnen och strategier, så det målet ansåg vi vara uppfyllt.
5. En del pedagoger upplevde att eleverna behövde träna mer på att söka information och göra den till en egen kunskap.
6. De lärde sig framförallt att samarbeta på våra gemensamma dagar då de var i åldersblandade grupper och i tvärgrupperna 1-4, 2-5, 3-6 som vi hade i detta temat då de redovisade sagor. Även i verkstäderna samarbetade de med varandra.
7. Vi-känslan utvecklades då vi planerade och diskuterade temat, när vi arbetade i grupper och när vi hade våra gemensamma dagar.

Har eleverna nått kunskapsmålen?

Klasserna har arbetat olika mycket med att integrera temat i andra ämnen så en del kunskapsmål har uppnåtts p.g.a. att man arbetat med dem och andra kunskapsmål har man inte uppnått p.g.a. att man inte arbetat med det ämnet. Om det visar sig att elever inte nått kunskapsmålen trots att de arbetat med ämnet, bör ansvarig lärare notera detta i den individuella utvecklingsplanen så att det följs upp, likaså om målen är uppnådda

Hur gör vi inför nästa tema ang. kunskapsmålen?

För att lättare uppnå kunskapsmålen och för eleverna göra målen tydliga med temat, anser majoriteten av pedagogerna att det är bättre att varje arbetslag skriver vilka kunskapsmål man har med temaarbetet.

Har temat varit tillräckligt "brett" så att det har fungerat att integrera i andra ämnen?

Det har inte varit lika lätt att integrera i alla ämnen. De ämnen som varit lättast har varit svenska, bild, musik, historia, geografi och engelska. Det har varit svårt att integrera de naturvetenskapliga ämnena. Om det beror på temat eller personalens kompetens eller fantasi är svårt att säga.

Har det funnits tillräcklig tid till planering?

F-3 är nöjda med sina kvällskonferenser då de får mycket gjort. Arbetslag 3-4 upplevde att det var bra att ha en bestämd tid i veckan men att tiden vid det tillfället hade behövt vara längre. Tid till planering av löpande arbete fungerade, men däremot hade det varit svårt att hinna att planera ett nytt delområde med nya kurser och nytt verkstadsarbete.

Personalen i arbetslag 4-6 upplevde att det fattades tid till planering av verkstadsarbetet och till avslutningsdagen. Att ha ont om tid i början av ett tema och i slutet upplevdes som stressande. Planering av ett nytt tema måste ske medan det "gamla" håller på.

Tid till pedagogiska diskussioner fanns inte och saknades av personalen. Oftast hann man bara med att planera det praktiska arbetet för att få igång själva arbetet med eleverna.

På varje arbetsplatsmöte borde det alltid finnas avsatt tid till temaarbetet. Då skulle F-6 personalen kunna delge varandra bl.a. idéer, kurser och verkstäders innehåll. Det skulle underlätta planeringsarbetet. Utveckla temaarbetet vidare genom pedagogiska diskussioner skulle också kunna ske vid det tillfället.

Upplivsedag, kurser, verkstäder, avslutningsdag. Finns det något som vi bör förändra till nästa tema?

Upplivsedagen har skolan en modell för som man är nöjd med. Däremot har personalen ofta väldigt stora planer innan de sätter igång. De bör kanske minska sina krav på sig själva för att minska stressen. En pedagog som är ansvarig för dagens början och slut bör finnas. En del pedagoger upplevde att det kunde ha varit fler **kurser** och då med en mer praktisk inriktning för själva verkstadsarbetet.

Att "se" varje elev, hinna med att bokföra hur det går för varje elev i **verkstäderna** och vidarebefordra detta till berörd klasslärare, upplevs svårt att hinna med.

En nytändning eller en annan inriktning hade behövts i mitten av terminen, tyckte arbetslag 3-4.

Avslutningsdagen upplevdes som den bästa någonsin. Färre vernissagerum, att äldre elever redovisade för de yngre och att det fanns några vuxna som höll i dagen, är något som man ska ta med sig till nästa temaavslutning.

Vi rymmer till rymden

Temaarbete Hagalundskolan
våren 2006

Vi rymmer till rymden

Syfte

- Väcka lust för naturvetenskapliga ämnen
- Skapa förståelse för människans del i universum
- Fördjupa förståelsen för hur solen, jorden och månen rör sig i rymden och hur det påverkar oss.

Mål för skolår 5 kursplanen <i>-beträffande natur och människa</i>	Krav för år 3 Hagalunds rektorsområde	Krav för år 6 Hagalunds rektorsområde
Eleven skall	Eleven skall	Eleven skall
- ha insikt i hur planeterna rör sig runt solen samt hur jorden och månen rör sig i förhållande till varandra och kunna förknippa tideräkning och årstider med dessa rörelser,	- känna till de kända planeterna i vårt solsystem - kunna årets månader och de fyra årstidernas namn	- kunna att ett år är detsamma som ett varv runt solen - kunna att en månad är ett månvarv runt jorden - känna till vad mån- och solförmörkelse är - kunna förklara årstiderna utifrån jordens rörelse runt solen - kunna att jordens varv runt sin egen axel är ett dygn - förstå förhållandet mellan dag och natt
- ha insikt i grundläggande meteorologiska fenomen och sammanhang,	- kunna de vanligaste vädertyperna - kunna avläsa en termometer i Celsiusskala	- känna till begreppen lågtryck och högtryck - förstå månens inverkan på vatten i ebb och flod - förstå hur moln bildas och regn avges - förstå hur åska uppstår - känna till och förstå en väderkarta från tidning/TV
- ha insikt i grunderna för ljudets	- ha genomfört enkla	- veta att ljus innehåller ett

utbredning, hörseln samt ljusets egenskaper och ögats funktion.	experiment med ljus och ljud	spektra av färger samt att föremålen vi ser i en viss färg reflekterar bara den färgen
---	------------------------------	--

Mål Fysik

Mål för skolår 5 kursplanen <i>-beträffande den naturvetenskapliga verksamheten</i>	Krav för år 3 Hagalunds rektorsområde	Krav för år 6 Hagalunds rektorsområde
Eleven skall	Eleven skall	Eleven skall
- känna till några exempel där fysikaliska upptäckter har påverkat vår kultur och världsbild.	- känna till någon svensk upptäcktsman samt hans upptäckter	- känna till några vetenskapsmän och hur deras upptäckter påverkat vår världsbild

Mål för skolår 5 kursplanen <i>-beträffande kunskapens användning</i>	Krav för år 3 Hagalunds rektorsområde	Krav för år 6 Hagalunds rektorsområde
Eleven skall	Eleven skall	Eleven skall
- ha inblick i hur fysiken kan belysa existentiella frågor, - t.ex. världens uppkomst, livets betingelser på jorden och på andra planeter samt energi- och resursfrågor	- känna till att solljuset är en förutsättning för liv - känna till teorin om "Big Bang" och vår planets utveckling	- känna till de egenskaper hos vår planet som möjliggör liv - ha insikter i att jordens energi och resurser är ändliga och hur vi utnyttjar dem

Geografi

Mål för skolår 5 kursplanen	Krav för år 3 Hagalunds rektorsområde	Krav för år 6 Hagalunds rektorsområde
Eleven skall	Eleven skall	Eleven skall
- känna till några krafter som format jordytan och förändrar landskapet samt utifrån detta och egna iakttagelser och upplevelser i närmiljön kunna ge exempel på sådana förändringar, - genom egna iakttagelser och mätningar förstå innebörden av begreppen väder, klimat och årstider och ha kännedom om och visa hur sådana förhållanden varierar mellan olika områden.	- kunna känna igen spår i naturen efter istiden t.ex. rullstensåsar och flyttblock - kunna läsa av en termometer - kunna årstiderna och dess kännetecknen t.ex. att löven faller på hösten	- ha kännedom om hur kontinentalplattorna påverkar jordytan t. ex. bergveckning, jordbävningar och vulkanutbrott - kunna de vanligaste vädersymbolerna - veta hur olika klimat påverkar de olika naturtyperna i världen

Upplevelsedag

Dagen började med att skolans elever samlades utomhus för att beskåda ett fyrverkeri. Efter detta tog rektorn ordet och visade upp ett stort silvrigt paket som skolan fått. En elev fick hjälpa till att packa upp paketet. I detta fanns en CD-skiva. Mycket andaktsfullt lyssnade eleverna till "rösten från rymden" samtidigt som de skådade upp mot skyn. Efter denna upplevelse applåderade alla spontant. De yngre

eleverna var övertygade om att de sett rymdvarelser!
Därefter delades ett program ut, bestående av en raket, till en gruppansvarig. Elevernas namn ropades upp och grupperna gick allt eftersom till sin första station.

Stationerna:

Hur fungerar det? Här gjorde man experiment om ljus och lufttryck.

Upp i luften

Eleverna fick göra enkla raketer av sugrör och papper. De fick också se en petflaskeraket avfyras med hjälp av en elektrisk pump.

Det gnistrar och glimmar

I gymnastiksalen fanns det två aktiviteter som handlade om stjärnor. Eleverna fick uppleva lite av universums mystik genom att krypa in i en mörk tunnel som lystes upp av den ficklampa de hade med sig. På väggarna satt tolv olika stjärnbilder vilka kunde upptäckas genom att de belystes. Eleverna fick också göra sina egna stjärntecken med hjälp av svart papper, vita färgpennor och självhäftande guld/silverstjärnor.

Det andra momentet bestod av att eleverna fick lyssna på sagan om Stora Björn och titta på den stjärnbilden.

Solsystemet

Eleverna delades in i två grupper. En grupp började utomhus och arbetade med avståndet mellan planeterna och solen. Var och en fick en lapp med ett namn på en planet och fick mäta upp avståndet från solen och ställa sig där.

Eleverna arbetade även med planeternas storlek i förhållande till varandra. På ett svart skycke placerades planeterna i ordning från solen räknat. Planeterna åskådliggjordes med hjälp av stenkulor, pingisbollar, basketboll, boll, grapefrukt, apelsin och pärlsocker.

Eleverna fick också lära sig en ramsa för att lättare komma ihåg planeternas namn i rätt ordning.

Komm mit M.I.R.

I biblioteket fick eleverna se en film om livet på en rymdstation. Filmen beskrev tyngdlösheten och det dagliga livet på MIR.

Dagen avslutades med en gemensam sångstund i biblioteket och namnet på temat talades om för barnen.

Brainstorm

Det här ville de flesta göra och veta mer om:

Ateljé

Raketer av olika material, göra planeter, sy rymddräkter, bygga rymdskepp, göra stjärnbilder i tyg, måla planeter, rita serier, måla Andromeda

Laborativ verkstad

Göra experiment med raketbränsle, skjuta upp raketer, göra experiment om ljus, luft, titta på stjärnor, göra och äta rymdmat, skjuta upp något och se hur högt det kommer.

Läs och –skrivverkstad

Skriva fakta om; svarta hål, rymdraketer, rymdstationer, stjärnor, stjärntecken, månen, solen, meteoriter, rymdstenar, månstenar, rymdvarelser, asteroider, satelliter, kometer, planeterna, tyngdlöshet, MIR, hur jorden kom till, liv på andra planeter, Big bang, Laika, månlandningar, rymdresor, astronauter, kosmonauter, upptäcksmän, galaxer, Skriva sagor, serier, spela teater, göra egna sångtexter om rymden, skriva dikter, fråga experter om rymden

Temaarbete F-klass

F-klassen deltog i upplevelsedagen. Efter denna hade de en brainstorm och har sedan arbetat utifrån denna under ca 80 minuter i veckan.

Bild

Eleverna målade en rymdfigur, byggde rymdraketer, klistrade stjärntecken, målade ett fyrverkeri, sydde solsystemet och målade regnbågar. Klassen dramatiserade "Big bang" och målade en bild till.

Musik

Klassen sjöng visor om; veckodagarna, månaderna, årstiderna, månen, solen och stjärnorna.

Eleverna sjöng en rymdmusical som framfördes på biblioteket för byns dagmammor och på Nyvångsskolan för föräldrarna.

Svenska

Eleverna skrev tillsammans med en pedagog texter om planeterna, solen och månen som sedan användes som läsövningar och skrivövningar.

Några av eleverna skrev små berättelser som handlade om rymden.

För klassen berättade pedagoger om månen och de första människorna där.

NO

Klassen tittade på månens olika faser.

De lärde sig årets månader, veckans dagar och årstiderna.

Verkstadsarbete 1-2

Eleverna var 39 till antalet och med dessa barn arbetade fyra pedagoger. Eleverna delades in i tre grupper som var en vecka i taget i varje verkstad. Klasserna ett och två arbetade i tre perioder à tre veckor. Verkstadspassen var vid tre tillfällen i veckan och varje pass varade i 60 minuter. Första perioden handlade om planeterna i solsystemet. Människan i rymden blev innehållet i den andra perioden. Slutligen arbetade man med stjärnor och stjärntecken under den sista perioden.

Innehållet i verkstäderna

Period 1 Planeterna i solsystemet

Ateljé

Eleverna gjorde ett solsystem med hjälp av en blomsterpinne och flirtkulor. Flirtkulorna var planeter i olika storlekar, målades och sattes fast på blomsterpinnen i rätt ordning i förhållande till solen. Det färdiga resultatet kan liknas med en mobil.

Laborativ verkstad

Klasserna fick lära sig om gravitation och göra enkla experiment med saker som faller.

De fick även placera ut planeterna i rätt storlek och i rätt avstånd i förhållande till varandra utomhus.

Vid ett tillfälle fick man veta mer om ljus, ljusets färger, vad som gör att himlen oftast ser blå ut och att den ibland vid soluppgång och solnedgång är mer rödaktig.

Språkverkstad

Eleverna fick välja en planet att läsa om. De skrev en faktatext om planeten och målade en bild av planeten med oljepastell och vattenfärg.

Period 2 Människan i rymden

Ateljé

Uppgiften var att bygga en rymdfarkost. Först fick eleverna måla sin rymdfarkost och skriva ner vad man behövde till byggandet. När alla farkoster var klara fick eleverna bygga miljöer med kaplastavar och leka med farkosterna.

Laborativ verkstad

Hur är det att åka i en rymdfärja och hur är det att vara tyngdlös?

I samtal om och med enkla experiment lärde sig klasserna om detta. Med en mixer med föremål i demonstrerades gravitation. Hoppa på studsmatta och stå på huvudet fick illustrera hur det känns att vara tyngdlös. Experiment med ballonger och luft fick visa hur gaser driver en raket framåt.

Språkverkstad

Tycho Brahe blev astronomen som eleverna fick lära känna genom att läsa, sjunga om honom och göra hans lösnäsa av gips. Man läste fakta om Galileo Galilei och illustrerade texten. Klasserna fick också höra talas om de första människorna i rymden och på månen.

Period 3 Stjärnor och stjärntecken

Ateljé

Klasserna fick lyssna på sagan om "Teseus och labyrintens monster". Monstret bestod av en ox och en människa. Elevernas uppgift blev att göra sitt eget monster med hjälp av två valfria figurer. Andra uppgifter var att måla Medusas huvud och vakthunden till Hades rike, Kerberos.

Laborativ verkstad

Förr orienterade man sig med hjälp av stjärnorna men för ca 1000 år sedan började kinesiska sjöfarare använda sig av magnetit till enkla kompasser. I den laborativa verkstaden handlade experimenten just om magnetism.

Språkverkstad

Eleverna fick läsa fakta om stjärnor och hur stjärnbilder uppkommit. De fick läsa horoskop och jämföra det med sina egna egenskaper. Det egna stjärntecknet målades.

Temaarbete i klass 1

I **bild** arbetade man med olika tekniker. Utöver att måla arbetade klassen med silkepapperscollage, byggde rymdvarer och gjorde rymdhjälm. En grupp barn gjorde en egen film om ett rymdäventyr i slutet av terminen.

I **matematik** arbetade eleverna med klockan, hade tiokamrater som rymdgubbar och tränade subtraktion med hjälp av planeterna. Eleverna mätte omkrets, diameter och tog egna mått för att kunna sy rymddräkter.

I **musik** sjöng eleverna många sånger om rymden och gjorde musikalen "Hej spejs". Musikalen framfördes för föräldrar och syskon. De lärde sig att spela ukulele (Nicko, ticko, tin) och lyssnade på musik av Holst och Lundsten.

Klassen var på konserten Stjärnornas musik.

I **fysik** arbetade man med månen, "Big bang", stjärnor och stjärntecken.

Klassen hade en kväll utomhus och tittade på stjärnor.

I **slöjd** sydde eleverna rymddräkter, planettavlor och byggde en rymdraket i trä.

I **svenska** hade man högläsning av många böcker i anslutning till temat. Eleverna läste texter av både fakta och fiktion. De skrev reseberättelser från rymden. Dessa berättelser skrevs ut på dator och användes som läsläxa. Barnen skrev dagbok och dikter (femradingar). Klassen såg filmer som handlade om rymden, både fakta och fantasi t.ex. Stjärnsystrar, Skattkamarplaneten, Tintin och Wallace och Gromit.

Temaarbete i klass 2

Bild

Alla funderade över hur Andromeda, som vi fick meddelandet från, kunde se ut och målade ett porträtt av denna utomjording.

De skickade ett svarsmeddelande till Andromeda genom att försöka beskriva i fyra bilder med medföljande text, vilka vi är och hur vi lever här på jorden.

Matematik

Klassen lärde sig om temperatur och att avläsa en termometer. De tillverkade papperstermometer och tränade avläsningen på olika sätt.

Eleverna arbetade med stora tal.

Fysik

Klassen arbetade med årstider, månader, vårdagjämning, solens upp- och nedgång.

De lärde sig väder, väderlekskarta och symboler.

Eleverna lade rymdpussel, tittade på rymdkartan och klistrade självlysande stjärnbilder på väggar.

De lekte "Big Bang" med hjälp av ficklampor, i klassrummet.

Klassen lärde sig att känna igen olika stjärnbilder.

Eleverna gjorde en kvällsvandring med föräldrarna för att titta på stjärnhimlen.

Klassen såg filmer om rymden.

Svenska

Barnen tillverkade en rymbrevlåda. De skrev egna funderingar och frågor om rymden och lade dem i lådan. Vid flera tillfällen tömdes lådan och tillsammans lästes frågorna. Eleverna fick alla frågor utskrivna. Sedan med hjälp av en stor mängd inlånade rymböcker, försökte de att hitta svaret på någon eller några av frågorna. Vid redovisningstillfällen redogjorde eleverna svaren för varandra och svaren skrevs ner på frågeappret.

Alla skrev en detaljerad adress, som började med namn och gatunamn och slutade med Universum. Den långa adresslistan dekorerades.

Allt temaarbete från verkstäderna samlades i ett häfte. Eleverna sorterade pappren och läste på alla fakta. De fick ett prov med frågor från olika verkstadslektioner.

Det övriga materialet från temaarbetet samlades i en projektbok, som eleverna dekorerade med rymdmotiv på framsidan.

Idrott

På en av utedagarna hittade barnen på rymdlekar. De arbetade i grupper. Sedan redovisade var och en genom att skriva om lekarna de deltagit i och ritade en teckning till.

Musik

Eleverna sjöng rymdsånger, i klassen och tillsammans med andra klasser. De tränade och framförde en rymdmusikal för föräldrarna, detta tillsammans med klasserna F – 3. Klassen lyssnade och tittade på konserten "Stjärnornas musik".

Verkstadsarbete 3-4

Temat delades in i två delområden; "Rymden" och "Från jordens inre till jordens atmosfär". I det första delområdet arbetade man med verkstäderna; Läs- och skriv, labb och ateljé. I det andra området infördes musikverkstaden. I musikverkstaden arbetade varje elev i en bestämd grupp under tre verkstadspass. I musikverkstaden arbetade man med en rymdmusikal.

I de andra verkstäderna fick eleverna börja arbeta i en ny verkstad då de avslutat och utvärderat sitt arbete i föregående verkstad.

Verkstadspassen var 3x80min/vecka. Temaarbetet pågick i ca femton veckor. Denna tid bestod av; en upplevelsedag, nio veckor verkstadsarbete, två veckor med kurser, två veckor med träning av en musikal, redovisning och en avslutningsdag.

Eleverna var 54 till antalet och pedagogerna var fyra stycken.

Kurser

Första delområdet innehöll kurser om:

- "Big Bang" och Bibelns berättelse om hur jorden skapades.
- Rymdord t.ex. supernova, galax med syfte att underlätta och ge förståelse till det egna sökandet av fakta.
- Labbrapport. Eleverna fick lära sig hur man skriver en labbrapport med hypotes, utförande, resultat och slutsats.
- Människan i rymden. Klasserna fick se en film om första människan på månen.

Andra delområdet innehöll kurser om:

- Väder; vädersymboler, väderkartor, skillnad klimat- väder
- Från jordens inre till jordens yttre; jordens inre uppbyggnad, luftens innehåll, luftskikten kring jorden, när himlen övergår till rymden
- Vattnets eviga kretslopp och hur vattnet renas i naturen

Innehållet i verkstäderna

Delområde 1

Ateljé

Eftersom ateljéarbetet i förra temat bestod mycket av att bygga föremål och miljöer, beslutades det att måla med olika slags färger skulle prioriteras i detta tema.

Eleverna målade bl.a. planeter, stjärnbilder och rymdfarkoster med flytande tempera. En del målade även med färgpennor.

Laborativ verkstad

Arbetsgång för eleverna

1. Välj experiment (Experimenten fanns uppskrivna på ett blädderblock i klassrummet och när man bestämt vilket man skulle arbeta med, tog man det ur en pärm.)
2. Läs experimentet.
3. Skriv vad du ska göra i verkstadsboken.
4. Skriv vad du tror ska hända (hypotes).
5. Gör experimentet (undersökning).
6. Skriv vad som hände (resultat).
7. Skriv hur det stämde med din hypotes.
8. Varför hände det som hände? Skriv en slutsats.

I första delen av temat handlade experimenten om ljus, gravitation, luft och lufttryck.

Ljus – stjärnor

Gravitation- svarta hål, planeter, måne

Luft och lufttryck – raketer, rymdfärjor, rymdresor

Den röda tråden mellan arbetet i ateljé, läs- och skrivverkstaden och laborativa verkstaden bestod av att, om man t.ex. valt att läsa om och måla stjärnor, handlade experimentet om ljus i den laborativa verkstaden. Många valde att göra petflaskraketer och experimenterade med vilken mängd vatten som skulle ge störst kraft att skjuta iväg raketerna med.

Läs och skrivverkstad

Höstens tema bestod av att skriva sagor, egna berättelser och dikter i läs- och skrivverkstaden. Därför beslutades det att eleverna under detta tema skulle lära sig att söka och skriva fakta. Eleverna använde faktaböcker och texter från nätet t.ex. länkskafferiet som handlade om rymden.

I höstas renskrev eleverna sina sagor på datorer. Nu fick de istället träna att skriva snyggt för hand.

Arbetsgång

1. Leta fakta.
2. Läs texten.
3. Samla stödord – tankekarta.
4. Visa tankekartan för någon vuxen.
5. Skriv en faktatext med hjälp av stödorden.
6. Få texten rättad.
7. Renskriv.
8. Klipp ut texten och klistra upp på färgat papper.
9. Utvärdering.

Delområde 2

Ateljé

Eleverna broderade moln, regnbågar och andra väderfenomen med kedjestygn eller stjälkstygn.

En del arbetade med kol. Några elever arbetade med akvarell.

Varje vecka presenterades varje teknik för eleverna

Laborativ verkstad

Samma arbetsgång för eleverna (se ovan, delområde 1) användes i detta delområde.

I andra delen arbetade eleverna med experiment om luft, vatten och magnetism.

Luft – vind, tornado, storm, orkan, atmosfär

Vatten – moln, snö, regnbåge, regn

Magnetism – vulkan, jordens inre, åska, jordbävning, bergarter

Om man t.ex. valt att skriva en faktatext om tornado gjorde man ett luftexperiment. Skrev man om moln gjorde man experiment om vatten o.s.v.

Läs och skrivverkstad

Samma arbetsgång för eleverna (se ovan, delområde 1) användes i detta delområde. Faktatexterna handlade bl.a. om väder, vulkaner, jordbävningar och luft.

Temaarbete i klass 3

Musik

3c övade sångerna från ryddmusikalen "Hej spejs": sånger om planeterna, solen, månen och årstiderna.

Fysik

Eleverna lärde sig:

- hur jorden ser ut inuti (manteln, yttre och inre kärnan).
- hur jordplattorna rör sig.
- hur bergskedjor bildas.
- hur jordbävningar och vulkanutbrott uppstår.
- hur atmosfären, troposfären och ozonskiktet är uppbyggt.
- hur solförmörkelse uppstår.
- begreppen; år, månad, dygn, dag, natt och årstider.

Geografi

Eleverna gjorde väderobservationer och antecknade dessa under olika veckor. (sol, moln, regn, snö och temperatur) De klippte ut väderprognoser från dagstidningar. Klassen jämförde vädret i olika delar av världen.

Religion

Eleverna läste skapelseberättelser från olika delar av världen.

Svenska

Eleverna skrev rymdberättelser.

Temaarbete i klass 4

Fysik och kemi

Eleverna såg filmer om rymden. Utifrån dessa filmer arbetade eleverna med tankekartor och faktainhämtande. Pedagogerna i klass 4c berättade fakta för eleverna och en del fakta sökte eleverna själva efter i böcker och häften.

Eleverna lärde sig:

- namn, storlek/avståndsförhållande och något karaktäristiskt om de nio planeterna i vårt solsystem.
- vad mån/solförmörkelse är, månens olika faser och förståelse för att månen lyser.
- vad en stjärna är och varför solen lyser.
- några stjärnbilder på norra stjärnhimlen.
- vad kometer, asteroider, stjärnfall, meteoriter och meteoriter är.
- vad en galax är och vad vår galax heter.
- vad mån- och solförmörkelse är.
- begreppen; år, månad, årstid, dygn, dag, natt och årstider.
- världens uppkomst; "Big bang", hur och när jorden bildades.
- hur livet utvecklades på jorden.
- fakta om några vetenskapsmän som har haft stor betydelse för vår världsbild.
- hur synen på universum förändrats genom tiderna.
- hållpunkter för den historiska rymdtekniska utvecklingen.
- hur det är att leva på den Internationella rymdstationen.
- vad som menas med högtryck och lågtryck.
- hur moln, regn, storm och åska uppstår.
- göra experiment med termometer inom och utomhus.
- vad ljus är, experiment om ljus- spektra av färger och reflektion.
- vad gravitation är och experiment om gravitation.
- vad luft är och experiment med luft.
- vad magnetism är, permanentmagnet och kompass.
- vad luft består av och hur luft bildats.
- vad ozon är och varför det är viktigt.
- vattnets kretslopp.
- agenda 21

Geografi

Eleverna lärde sig:

- skillnad på vad som räknas som väder respektive klimat och jordens olika zoner.
- hur jordytan är uppbyggd av kontinentalplattor och vad det innebär när de rör dig; jordbävning och vulkanutbrott.
- vad jordens inre består av och bergets kretslopp.

Religion

Eleverna läste och återberättade skapelseberättelser för varandra från olika delar av världen och från olika religioner. De har målade Bibelns skapelsearbete tillsammans.

Svenska

Förutom arbetet med att skriva faktatexter har 4c fantiserat och skrivit egna berättelser. De har tränat att göra person- och platsbeskrivningar i syfte att i sina egna berättelser kunna skriva beskrivande. Klassen har också läst skönlitteratur och fått lyssna på fiktiva berättelser om rymden.

Verkstadsarbete 5-6

I detta arbetslag arbetade sex pedagoger med ca. 90 elever.

Temat delades in i två delområden; "Rymden" och "Från jordens inre till jordens atmosfär".

Verkstadsarbetet var tre pass i veckan à 80 minuter. Verkstäderna bestod av två Läs- och skrivverkstäder, två laborativa verkstäder, en trä/textilateljé och en bildateljé. Allteftersom eleverna blev klara i en verkstad och utvärderade arbetet där, gick de vidare till nästa verkstad.

Kurser

Första delområdet innehöll kurser om:

- "Rymdhistoria" och rymdkapsel
Eleverna tittade på en video tillsammans och sedan delades de upp i två grupper. En pedagog berättade om hur det är att leva på en rymdstation, hur den fungerar och vad som händer med oss människor i den situationen.
En pedagog berättade om historiken från Ikaros och framåt.
- Begrepp
En pedagog förklarade ord som; asteroid, meteor, ljusår etc. Eleverna fick öva sig i att para ihop rätt förklaring med rätt ord.
- "Big bang" och skapelseberättelser från olika religioner och kulturer.

Andra delområdet innehöll kurser om:

- Väder
Eleverna samlades i biblioteket där de fick se dagens väderkarta med vädersymboler. En lektion hölls om detta. Efter det delades eleverna in i grupper och de fick arbeta med vädersymboler.
- Jordens inre till atmosfären.
En pedagog berättade om jordens inre och olika sfärer.
En pedagog visade bilder på raukar, vulkaner och veckade bergskedjor som eleverna fick rita av.
- Klimatzoner
Eleverna fick lära sig mer om longitud, latitud, klimattyper och naturtyper på jorden, och varför jorden har olika årstider.

Innehållet i verkstäderna

Delområde 1

Trä och textilateljé

Eleverna gjorde tredimensionella fantasifigurer eller modeller av himlakroppar i olika material efter sina egna önskemål, ritningar och planeringar.

Bildateljé

Eleverna målade rymbilder med akrylfärg på A3 papper föreställande verklighetstolkningar eller rena fantasimotiv.

Laborativ verkstad

Experimenten handlade om tyngdkraft, lufttryck och ljus.

Arbetsgång:

Läs faktatexten till ditt område.

Välj 2 eller 3 experiment som berör ditt område.

Skriv i din verkstadsbok.

1. Genomförande - Vad ska du göra i det första experimentet
2. Hypotes - Vad tror du händer?
3. Resultat - Vad händer?
4. Slutsats - Varför händer det som händer? (Svaren finns i faktatexten under punkt A)

Gör alla experimenten på samma sätt.

När du är klar skriver du utvärdering på en utvärderingsblankett.

Läs och skrivverkstad

Eleverna fick välja på följande:

- Göra en väggtidning – faktablansch – utgå från det vi pratat om på kurserna, välja och skriva i verkstadsböckerna.

- A-3: hälften av sidan text och andra hälften med en bild som görs i ateljén.
- A-4: text.
- Skriva en rymdbok – fakta.
- Skriva fantasi: rymdvarelser eller fantasiplanet.
- Skriva ett meddelande till rymden som ett informationsblad, A-3 format.
- Skriva ett manus till en pjäs som man sedan får träna på under lektionstid.

Arbetsgång:

Fakta

1. Planera vad du vill skriva om.
2. Leta upp böcker m.m.
3. Läs och skriv stödord eller tankekarta.
4. Skriv din text med hjälp av dina stödord/din tankekarta.
5. Läs igenom din text – rätta själv.
6. Låt en vuxen rätta
7. Skriv rent (sexorna fick skriva på dator).

Fantasi

1. Gör en tankekarta med det du vill skriva om; huvudperson, händelser, tid, plats och beskrivningar.
2. Skriv ett utkast
3. Läs igenom din text - rätta själv.
4. Låt en vuxen rätta
5. Skriv rent (sexorna fick skriva på dator)

Delområde 2

Bildateljé

Eleverna målade bilder, max. 15 x 15 cm i akvarell, akryl eller arbetade med linoleumtryck föreställande naturfenomen.

Laborativ verkstad Arbetsgången var densamma som i delområde ett (se ovan).

Innan eleverna skulle börja med experimenten skulle de göra en planering för ca 3 x 80 minuter.

I planeringen skulle det framgå vilken faktatext eleven arbetade med och vilka experiment som eleven tänkte genomföra. Tips till experiment fanns skrivna på ett blädderblock och det fanns också möjlighet att i böcker söka efter andra experiment. Faktatexter fanns i klassrummet.

Experimenten handlade om magnetism, statisk elektricitet, longitud/latitud eller vad jord är.

Läs och skrivverkstad

När man presenterar exempel på arbetsuppgifter är risken att många elevers kreativitet och egna idéer inte utvecklas. Därför gavs större frihet för eleverna inom detta delområde. Endast egna idéer och förslag var utgångspunkten i elevernas planeringar och arbeten.

Temaarbete i klasserna 5 och 6

Klasserna arbetade med:

- filmer om stjärnor och planeter.
eleverna gjorde böcker utifrån dessa filmer och eget faktasökande.
- boken "Vi rymmer till rymden".
- vetenskapsmän inom astronomi.
- världsdelarnas länder, klimatzoner och naturtyper, växt och djurliv där.
- Gravitation.

Avslutningsdag

Dagen började med vernissage. Klasserna besökte fyra klassrum i vilka verkstadsarbeten och klassarbeten presenterades.

Därefter fanns det tipsrundor att gå för eleverna. Klasserna 1-2, 3-4 och 5-6 hade olika svårighetsgrad på frågorna och något olika frågor beroende på vad klasserna arbetat med.

Efter lunch redovisade 1-4, 2-5 och 3-6, i mindre grupper, sina verkstadsarbeten för varandra.

Slutligen sjöng 3-4 sånger från musikalen "Hej spejs" för skolans elever och personal.

Elevernas utvärdering

1. Vad har du lärt dig i de olika verkstäderna?

Ateljé

Måla med akvarell, använda kol, blanda färger, göra en relief, brodera, trycka linoleum, måla himmel och moln så att de ser verkliga ut, måla norrsken, skillnad mellan akryl och akvarell, göra stämplor, använda penseln på rätt sätt

Laborativ verkstad

Lärt sig att skriva en labbrapport, att vara noggrann, att försöka själv, att experimentera smartare och snabbare och att ett experiment inte alltid blir som man vill, göra väderobservationer

Mer kunskap om; magnetism, statisk elektricitet, molekyler, atomer, träd, förmultning, gravitation, ljus, lufttryck, vatten, temperatur och hur moln bildas

Läs och skrivverkstad

Lärt sig att skriva finare skrivstil, stava bättre, leta fakta, hitta i biblioteket, använda stödord, lärt sig att göra tankekarta, skriva fantasiberättelser med fakta i, skriva pjäser, skriva på datorn, skapa dramatik i en text, dela upp texter i stycken, inte prata så mycket och leta fakta

Mer fakta om; vulkaner, tornados, öken, svarta hål, skogar, regnbåge, bergarter, solsystem, stjärnor, oväder, väder, raukar, planeter och atmosfären.

2. På vilket sätt har du tagit ansvar för ditt arbete?

De flesta tycker att de tagit ansvar för sitt arbete t.ex. genom att: vara effektiva, komma i tid, sitta still, välja snabbt, säga till om någon stört, göra mitt bästa, ignorera andra störande, inte prata så mycket, arbeta flitigt, plocka undan efter sig, vara noga med saker, arbeta koncentrerat, arbeta tyst, arbeta aktivt, planera noggrant och göra klart arbeten.

3. Hur skulle dina arbeten kunna bli bättre?

Många tycker att deras arbeten blivit bra och att de gjort sitt bästa. De flesta är nöjda. Några påpekar att borde ha koncentrerat sig mer, ansträngt sig mer, arbetat mer noggrant, varit ännu tystare, tränat mer, letat mer fakta, fått skriva på datorn, arbetat två och två och skrivit längre texter.

4. Har dina arbeten blivit bra i förhållande till den tid du lagt ner på dem?

Majoriteten av eleverna tyckte att deras arbeten blivit bra i förhållande till den tid som lagts ner på dem. De har hunnit göra många arbeten. De upplevde sina arbeten som bra. Enstaka elever menade att deras arbeten kunde ha blivit bättre om de koncentrerat sig mer.

5. På vilket sätt skulle man kunna utveckla temaarbetet?

De elever som förstod frågan gav förslag på; att temat skulle kunna pågå längre in på terminen, fler verkstäder, idrottsverkstad, använda datorn mer, arbeta mer med temat i klassen, mer tid till tema, mer film, bjuda in personer till skolan och intervju, diskutera mer, fler alternativ att välja på i verkstäderna, få träna mer på redovisningar och pjäser och kunna påverka val av tema. De yngre eleverna tyckte att verkstadstiden var för kort.

6. På vilket sätt tycker du att du haft inflytande över temaarbetet?

Många tyckte att de haft inflytande över temaarbetet eftersom de själva planerat och har fått bestämma vad de ville göra i verkstäderna. En del upplevde att de bara kunde påverka under brainstormen och en del upplevde att de inte hade något inflytande.

7. Är det någon skillnad på verkstäder än andra lektioner?

De elever som tyckte att det var skillnad på verkstäder och andra lektioner, gav kommentarer som; det är mer fritt, kul med andra lärare, roligare, är tillsammans med andra klasser, mer att välja på, får göra experiment, mer praktiskt arbete, får bestämma mer själv, man går till andra klassrum och man får bestämma själv. Några tyckte att verkstäder och lektioner var ungefär samma sak eftersom en lektion är en lektion, man lär sig samma saker och att man arbetar ungefär på likadant sätt.

Personalens utvärdering

Mål för bifrostinspirerat arbetssätt

1. Eleverna skall ha lust att lära och lära för livet.
2. Eleverna ska ha inflytande över skolarbetet.
3. Eleverna ska ta ansvar för sitt lärande.
4. Eleverna skall ges möjlighet att använda olika sinnen och strategier vid inlärnin.
5. Eleverna skall lära sig att söka information och kunna omvandla denna till en egen kunskap.
6. Eleverna skall lära sig att samarbeta med varandra.

7. En vi-känsla ska råda på skolan.

1. Har vi uppnått de generella målen med ett bifrostinspirerat arbetssätt?

Vi tycker att eleverna har varit intresserade och lärt sig väldigt mycket som de har nytta av i livet.

Eleverna har haft inflytande inom de ramar vi gett. De har gett förslag på ämnen och uppgifter som man kan arbeta med. I verkstadsarbetet har de äldre eleverna haft stora möjligheter att komma med egna förslag till arbete. Vi tycker att vi varit väldigt lyhörda för elevernas önskemål i brainstormen och tillgodosett deras önskemål i mycket stor utsträckning.

Eleverna har fått ta ansvar för sitt lärande men alla har inte tagit det. Genom att ha tydligare och mer konkreta mål för eleverna, både när det gäller verkstadsarbetet och klassarbetet, tror vi att fler kan ta ansvar för sitt lärande.

När det gäller att använda sig av olika sinnen tycker vi att vi bör ha mer rörelse, auditiv och visuell inläring.

Att söka information och göra den till egen kunskap har de flesta elever klarat av. Alla har olika förutsättningar. En del texter har upplevts svåra följande lärt sig att skriva finare skrivstil, stava bättre, leta fakta, hitta i biblioteket, använda stödord, lärt sig att göra tankekarta, skriva fantasiberättelser med fakta i, skriva pjäser, skriva på datorn, skapa dramatik i en text, dela upp texter i stycken, inte prata så mycket och leta fakta Mer fakta om; vulkaner, tornados, öken, svarta hål, skogar, regnbåge, bergarter, solsystem, stjärnor, oväder, väder, raukar, planeter och atmosfären Vi tycker att det råder en vi - känsla me

2. På vilket sätt har du tagit ansvar för ditt arbete?

De flesta tycker att de tagit ansvar för sitt arbete t.ex. genom att: vara effektiva, komma i tid, sitta still, välja snabbt, säga till om någon stör gör mitt bästa, ignorera andra störande, inte prata så mycket, arbeta flitigt, plocka undan efter sig, vara noga med saker, arbeta koncentrerat, arbeta tyst, arbeta aktivt, planera noggrant och göra klart arbeten. 3. Hur skulle dina arbeten kunna bli bättre? Många tycker att deras arbeten blivit bra och att de gjort sitt bästa. De flesta är nöjda. Några påpekar att borde ha koncentrerat sig mer, ansträngt sig mer, arbetat mer noggrant, varit ännu tystare, tränat mer, letat mer fakta, fått skriva på datorn, arbetat två och två och skrivit längre texter. n för ett temaarbete kan skrivas ut till eleverna och även sättas upp i klassrummen. Eleverna kan skriva ner målen i sina verkstadsböcker.

I klassen måste man tala om målen vid flera tillfällen, inte bara när ett tema startar. Det är viktigt att målen är konkreta och att man kontrollerar om eleverna uppnått målen genom förhör, prov och redovisningar etc.

Genom att vi pedagoger kommer överens om vad som menas med ett godkänt arbete i de olika verkstäderna, blir bedömningen lättare för oss. För eleverna blir det tydligt vad som förväntas av dem. Vad är ett godkänt arbete i t.ex. Läs och skrivverkstaden?

Tillfälle till reflektioner om sitt arbete, ska eleverna få lov att ha.

Det är också viktigt att vi ställer höga krav på arbeten och vågar ge kritik till eleverna.

De som arbetar 3-6 bör hitta ett forum där vi överlämnar information om varandras elever.

3. Har temat varit tillräckligt "brett"? Har det fungerat att integrera i andra ämnen? Vilka ämnen har integrerats i så fall?

Temat har varit tillräckligt brett. De flesta ämnen har integrerats på något sätt. Ämnet idrott upplever 3-6 som det ämnet som är svårast att integrera.

4. Har det funnits tillräcklig tid för planering? Vad kan vi göra för att få det bättre?

Nej. Vi måste bli tydligare i vårt kalendarium att avsätta tid till planering av temaarbetet och även få tillfälle till reflektioner. Vi känner hela tiden att vi ligger steget efter.

Vi har inte heller lärt oss att börja planera nästa tema när det gamla har avslutats. Det arbetet bör också skrivas i kalendariet. Det är viktigt att planering av ett nytt tema ligger i mitten av en termin, inte på slutet.

5. Upplevelsedag, kurser, verkstäder, avslutningsdag. Finns det något som vi bör tänka på inför nästa tema, bra/mindre bra? (t.e.x. tid, arbetsbelastning, personal)

Upplevelsedagen borde ha haft något mer väderinslag för att få fler elever engagerade inom detta ämne, eftersom många av pedagogerna hade planerat att detta område skulle ingå i temat.

När det gäller arbetsbelastning har arbetslag 3-4 varit mycket belastade eftersom vikarier för sjuk pedagog sällan funnits. Som pedagog har man inte hunnit med att hjälpa eleverna.

Ett önskemål är att bibliotekarien i arbetslag 5-6 alltid finns tillgänglig under verkstadspassen.

Upplevelsedag, kurser och verkstäder har fungerat bra.

På avslutningsdagen var vi för få personal, vilket resulterade i att ingen personal kunde berätta i vernissagerummen. Det var inte bra.

Eleverna tittade på vernissage klassvis. Tidigare har klasserna varit blandade och i varje grupp har det funnits någon elev som berättade om arbetet. Det hade vi inte heller. Av detta lär vi oss att vi måste lägga ner mer tid på att planera avslutningen.

"Lika – olika", hösten 2006

Under vårterminen 2007 heter temat "Lägg näsan i blöt" . Temat handlar om vatten och har även det en mycket tydlig koppling till lärande för hållbar utveckling.

Utöver pedagogerna på skolan så har vi många andra värdefulla personer som bidrar till att eleverna utvecklas och lär inom området för hållbar utveckling.

Skolan har en egen utbildad bibliotekarie. Hennes roll för temaarbetets genomförande är ovärderlig.

Skolsköterskan driver frågorna kring kost, motion och hälsa med den äran. Hon deltar i elevvårdsteamet tillsammans med skolledning, skolpsykolog, socialsekreterare och specialpedagoger. Hon är också en av deltagarna i skolans antimobbningsgrupp och skolans krisgrupp.

Lunds kommun har satt upp mål för att en större andel av den skolmat som serveras skall innehålla kravmärkta produkter. Här tar skolmåltpersonalen en aktiv del.

Hagens förskola serverar mat som till mer än 50 procent är gjord på kravmärkta produkter. I mars månad skall personalen på våra förskolor och ansvariga för fritidshemmets frukost och mellanmål diskutera och hitta lösningar för hur vi kan öka andelen kravmärkt mat även i fritidshemsverksamheten.

Lokalvårdare och vaktmästare hjälper oss med mycket. De använder bara miljömärkta produkter i sitt arbete i enlighet med riktlinjerna för Lunds kommun.

Eleverna bistår med att hålla utomhusmiljön fin genom att ha jourveckor. För att synliggöra energifrågor för eleverna snurrar sedan många år ett litet vindkraftverk på skolans tak.

Avslutning

Vi på Hagalundskolan är stolta och glada över vår skola. Vi hoppas att denna ansökan speglar det goda arbete vi tycker att vi gör och där de nationella målen om hållbar utveckling alltid finns med som en naturlig del. Vi strävar alltid efter att bli bättre och inser att ett arbete med hållbar utveckling är ett arbete som aldrig kan ta slut. Detta har ju varit mycket synligt i de senaste veckornas debatt om klimatfrågan.

Beslutsmotivering

Genom sitt målmedvetna och strukturerade arbetssätt ger Hagalundskolan en reell innebörd till begreppet hållbar där elevernas delaktighet är en naturlig och nödvändig förutsättning.